

**LA SOCIO
di
SPEKTAKLO**

Guy Debord

Tradukita de *La Société du Spectacle*, 1967.

Ica tradukuro
Creative Commons 2021 by Brian E. Drake
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
Unported International

The Oxford Rationalist
56 Albany Street
Oxford, NY 13830 USA
(607) 843-2636
brian.eric.drake@gmail.com

**LA SOCIO
di
SPEKTAKLO**

da Guy Debord

(1967)

Tradukita da Brian E. Drake

Kontenajo

Avizo a la triesma Franca edituro.....	7
I. separo atingita.....	11
II. la komercaĵo kom spektaklo.....	25
III. uneso e divido en l'aspekto.....	36
IV. la proletariaro kom subjekto e kom reprezento.....	49
V. tempo ed historio.....	92
VI. spektaklala tempo.....	109
VII. l'aranĝo dil teritorio.....	118
VIII. nego e konsumo en kulturo.....	126
IX. materialigat ideologio.....	145

Avizo a la triesma Franca edituro

La Socio dil Spektaklo esis unesmafoye editita en novembro 1967 en Paris, che Buchet-Chastel. La trubli di 1968 konocigis olu. La libro, ne un vorto di qua me chanjis, esis ri-editita en 1971 da Éditions Champ Libre, qua nomizis su Gérard Lebovici en 1984 pos l'ocido dil editero. La serio de ri-edituri duris til 1991. La nuna edituro anke restas strikte identa a to di 1967. La sama regulo, pluse, naturale postulas la ri-edituro di omna mea verki che Gallimard. Me ne esas ta qua korektigas su.

Tala kritikala teorio ne bezonas chanjesar; adminime, tam longe kam ne destruktetas la generala kondicioni dil longa historial epoko quan ica teorio unesmafoye precize definis. La duro dil developo dil periodo nur verifikis ed ilustris la teorio dil spektaklo, la prizento di qua, hike repetita, anke povas esar konsiderata kom historiala segun min alta senco: olu atestas to quo esis la maxim extrema poziciono ye la tempo dil lukti di 1968, do to quo esis ja savebla dum 1968. La maxim granda dupi di ta periodo povis pose lernar, per la

decepti di lia tota existo, to quon signifika la “nego di vivo qua divenis videbla”; la “perdo di qualeso” ligita al komercajo-formo, e la “proletariigo dil mondo.”

Pluse, me adjuntis, segun justa tempo, plusa remarki pri la maxim remarkinda novaji quin la posa movo dil sama procedo revelis. Dum 1979, pro prefaco por nova Italiana tradukuro, me traktis l’aktuala transformi en la karaktero ipsa di industrialia produkto, quale en la tekniki di governo, qui komencis ye l’uzo di spektaklala forco. Dum 1988, la *Komenturi pri la socio dil spektaklo* klare establis ke l’antea “mondala divido di spektaklala taski”, inter la rivala regni di lo “koncentrita spektaklala” e lo “difuza spektaklala”, lore finis favorante lia fuzo en la komuna formo di lo “integrita spektaklala”.

Ica fuzo povas esar rezume rezumita per korektigar tezo 105 qua, tushante to quo eventabis ante 1967, ankore distingis la plu frua formi segun ul opozanta praktiki. La Granda Skismo di klaso-povo finante per rikoncilio, on dicez ke l’unigita praktiko di lo integrita spektaklala hodie “ekonomiale transformis la mondo,” e *samtempe* “policatre transformis la percepto”. (La policistaro ipsa en la nova cirkonstanci esas tote nova.)

Nur pro ke ica fuzo ja eventabis en l’ekonomiala-politikala realesi dil tota mondo, la mondo povus konkluze proklamar su esar oficale unigita. Pluse, esas

nur pro la serioza stando en qua separata povo universale trovas su ke ica mondo bezonis unigesar tam rapide kam posible, por partoprenar kom un unika bloko en la sama konsental organizo dil mondala merkato, *falsigita* e spektaklale garantiita. Ma olu ne unigos su, konkluze.

La totalitera burokrataro, la “dominacanta klaso kom surogato por la libera merkato-ekonomio”, nultempe multe fidis a sua destino. Olu savis, ke olu esas “mindevelopita formo dil dominacanta klaso” e volis pluso. Tezo 58 longe establisabis la sequant axiomo: “La radiko dil spektaklo esas en la sulo dil ekonomio qua divenis abundanta, e de ito venas la frukti qui fine tendencas dominacar la spektaklala merkato.”

Esas ica deziro dil spektaklo por modernigo ed unigo, ligita ad omna altra parti dil simpligo di socio, qua en 1989 duktis la Rusa burokrataro subite konvertar su, kom un homo, a la nuna *ideologio* di demokratio: t.e., la diktatorala libereso dil Merkato, temperata dal agnoskar la Yuri dil homala spektanto. Nulu en l’Ocidento parolis mem dum un dio pri la signfiko e la konsequi di tal extraordinara jurnal-evento. La spektaklala teknikala progreso pruvasas da ico. Esis nur la semblo di enregistro di ula sorto de geologia tremo. Ni datizas ica fenomeno, ed on konsideras olu esar suficante intelektata, kontentigas su per repetar tre simpla signalo — la falo dil Berlinana murego — tam nedisputebla kam omna altra demokratiala signali.

Dum 1991, l'unesma efekti di modernigo aparis per la tota dissolvo di Rusia. Ico expreis, mem plu kandide kam en l'Occidento, la dizastra rezulto dil general evoluciono dil ekonomio. Desordino esas l'unika konsequo. La sama timenda questiono omnaloke demandesos, to quo frequis la mondo dum du yarcenti: quale koaktar ke la povri laborez kande iluziono falias e koakto ipsa vinkesas?

Tezo 111, agnoskante l'unesma simptomi di Rusa dekada, la final explozo di qua on jus vidis, e konsiderante la balda desaparado di mondala socio qua, on nun darfis dicar, efacesos del memoro di komputoro, dicas ica strategiala judiko, la justeso di qua on facile sentos: "La mondala krulo dil federuro dil burokratala trompo esas, en l'ultim analizo, la maxim desfavorant elemento por la nuna developo di kapitalista socio."

On lektez ica libro konsiderante ke olu koncie skriptesis havante l'intenco domajar spektaklala socio. Olu nultempe dicit irga extremajo.

30 junio 1992

GUY DEBORD

I. separo atingita

“E sendubite nia tempo ... preferas l’imajo kam la kozo, la kopiuro kam l’originalajo, la reprezento kam la realeso, la aspekto kam la eso... To quo esas *sakra* por olu ne esas nur l’*iluziono*, ma to quo esas profana esas *lo vera*. Plu bone, lo sakra kreskas en olua okuli proporzione a la deskresko di lo vera e la kresko dil iluziono, por ke *la kulmino dil iluziono* esas anke por olu *la kulmino di lo sakra*.”

—Feuerbach, Prefaco al duesma edituro di *L’Esenco di Kristanismo*

1

La tota vivo di ta socii en qui regnas la moderna produkto-kondicioni prizentas su kom imens akumululo di *spektakli*. To omna quo esis direte experiencata distas su per reprezento.

2

L’imaji qui separas su de singla aspekto di vivo fuzezas aden komuna fluo, ube l’uneso di ca vivo ne plus povas esar ri-establisita. Realeso *partale* konsiderata desfaldas su per sua propra general uneso kom aparta pseudo-

mondo, objekto nur por kontemplo. La specaligo di imaji dil mondo trovesas atingita en la mondo dil autonomigit imajo, ube la mentiaĵo mentias a su ipsa. La generala spektaklo, kom konkret inversigo di vivo, esas l'autonoma movo di lo nevivanta.

3

La spektaklo prizentas su samtempe kom la socio ipsa, kom parto dil socio, e *kom utensilo por unigo*. Kom parto di socio, olu esas explicite la sektoro qua koncentras omna atenco, omna koncio. Pro ke ta sektoro esas *separata*, olu esas la loko di misuzat atenco e falsa koncio; e l'unigo quan olu facas esas nulo ecepte oficala linguo di generaligita separo.

4

La spektaklo ne esas amaso de imaji, ma sociala relato inter homi qua esas mediacata da imaji.

5

La spektaklo ne povas esar komprenata kom intencita desformo dil vido-mondo, kom produkturo dil teknologio di amasala dissemo di imaji. Olu esas plu bone konsiderata kom *weltanschauung* realigita, materiale tradukita. Olu esas viziono dil mondo qua esas objektigita.

6

La spektaklo komprenata en olua toteso esas samtempe la rezulto e la skopo dil existanta produkto-mondo. Olu ne esas suplemento al reala mondo, ne esas adjuntit ornivo. Olu esas la kordio dil nerealeso dil reala socio. Sub omna olua partikulara formi, informo o propagado, reklamaco o direkta konsumo di distraktaji, la spektaklo konstituas la nuna *modelo* dil dominacanta sociala vivo. Olu esas l'ubiqua afirmo di selekto *ja facita* en produkto, ed olua konsequa konsumo. La formo e kontenajo dil spektaklo esas exakte same la tota justifiko dil kondicioni e skopi dil existanta sistemo. La spektaklo esas anke la permananta prezenteso di ta justifiko, pro ke olu okupas la maxim granda parto dil tempo vivata exter moderna produkto.

7

La separo ipsa esas parto dil uneso dil mondo, dil globala-sociala kustumaro qua fendis su aden realeso ed imajo. La sociala kustumaro, avan qua l'autonoma spektaklo pozas su, esas anke la reala totalso qua kontenas la spektaklo. Ma la fenduro en ita totalso mutilas olu til ke la spektaklo semblas esar quaze sua skopo. La linguo dil spektaklo konstitucesas ek la *signi* dil regnanta produkto, qui esas samtempe l'ultima skopo di ta produkto.

8

On ne povas abstrakte opozar la spektaklo kontre l'aktuala social agado; nam ica duopligo esas ipse duopligata. La spektaklo qua inversigas realeso esas efektigive olua produkturo. Samtempe la vivata realeso esas materiale invadata per kontemplar la spektaklo, ed ipse riprenas la spektaklal ordino per donar pozitiva suporto ad olu. L'objektiva realeso prizentesas ambalatare. Singla nociono tale fixigita havas kom sua bazo nur sua transformo aden sua kontreajo: realeso naskas per la spektaklo, e la spektaklo esas reala. Ica reciproka alieno esas l'esenco e la suportilo dil existanta socio.

9

En la mondo *advere renversigita*, lo vera esas instanto di lo falsa.

10

La koncepto dil spektaklo unigas ed explikas granda diverseso di evidenta fenomeni. Lia diverseso e kontrasti esas aspekti di ta sociale organizit aspekto, la generala vereso ipsa di qua mustas esar rikonocata. Konsiderata segun su ipsa, la spektaklo esas la *afirmo* dil aspekto e la afirmo di omna homala, t.e. sociala, vivo kom nur aspekto. Ma la kritikanto qua atingas la vereso dil spektaklo deskovras ke olu esas la videbla

nego di vivo, ke olu esas nego di vivo qua divenas videbla.

11

Por deskriptar la spektaklo, olua formaco, olua funkci, e la forci qui tendencas ad olua dissolvo, necesas artificiale distingar la nesepebla elementi. *Analizante* la spektaklo, on ulgrade parolas la linguo ipsa di lo spektaklala, pro ke on pasas adsur la metodologia tereno di ta socio qua expresas su per la spektaklo. Ma la spektaklo esas nulo altra kam la *senco* dil tota kustumaro di ekonomiala-sociala formaco, olua *agendo*. Olu esas la historial instanto qua kontenas on.

12

La spektaklo prizentas su kom enorma pozitiveso nediskutebla e ne-acepebla. Olu dicas nulo altra kam “to quo aparas esas bona, to quo esas bona aparas.” L’atitudo quan olu principe demandas esas ta pasiv acepto quan olu ja fakte ganis per sua maniero di semblar nerefutebla, per sua semblo-monopolo.

13

La fundamentala tautologia karaktero dil spektaklo venas ek la simpla fakto ke olua moyeni esas samtempe olua skopo. Olu esas la suno qua nultempe kushas su sur l’imperio di moderna pasiveso. Olu

kovras la tota surfaco dil mondo e perpetue balnas su en sua propra glorio.

14

La socio fondita sur modern industrio ne esas hazardale o surfacale spektaklala, olu esas fundamentale *spektakliva*. En la spektaklo, imajo dil regnant ekonomio, la skopo esas quaza nulo, developo esas omno. La spektaklo ne volas divenar irgo altra kam su ipsa.

15

Kom nekarebla ornivo dil kozi nun produktata, kom general expozo dil racionaleso dil sistemo, e kom avancigit ekonomiala sektoro qua nemediate formacas kreskant amaso de imajo-kozi, la spektaklo esas la *chefa produkturo* dil aktuala socio.

16

La spektaklo submisas vivanti tam multe kam l'ekonomio tote submisas li. Olu esas nulo ecepte l'ekonomio developanta su por su ipsa. Olu esas la fidela reflektio dil produkto di kozi, e la nefidel objektigo dil produktanti.

17

L'unesma fazo dil ekonomiala dominaco super sociala vivo konsequis del defino di omna homal ago per evidenta degenero di *esar* aden *havar*. La nuna fazo dil tot okupo di sociala vivo dal akumulata rezulti dil ekonomio duktas a generaligita movo de *havar* til *semblar*, de qua irga efektiva "havar" mustas derivar sua nemediate prestijo e sua ultima funciono. Samtempe, omna individuala realeso divenas sociala, nemediate dependanta de sociala povo, formacata da olu. Nur segun quante individuala realeso *ne esas*, tante olu permisesas *semblar*.

18

Ube la reala mondo divenas simpla imaji, ibe simpla imaji divenas reala enti, e l'efikiva motivi divenas hipnota konduto. Kom tendenco per la diversa specaligita mediaci *igar vidita* ta mondo qua ne plus esas nemediate sizebla, la spektaklo kustumale trovas en *vido* ta privilejizita homala senso qua dum altra epoki esis *tusho*; ita maxim abstrakta senso, e la maxim mistifikata, konkordas kun la generaligit abstrakto di nuntempa socio. Ma la spektaklo ne esas identifikebla per simple regardar, mem kombinata kun askoltar. Olu esas to quo eskapas l'agado di homi, to quo eskapas la rikonsidero e la korektigo di lia laboro. Olu esas la kontreajo di dialogo. Irgube esas nedependanta *reprezento*, ibe la spektaklo rikonstitucas su.

19

La spektaklo esas la heredanto di omna febleso dil Occidentala filozofial entraprezajo, qua esis komprenar ago e qua esis dominacata dal kategorii di *vido*. Olu esis anke fondita sur la sencesa desflado dil preciza teknikala racionaleso qua naskis de ca pensado. Olu ne realigas filozofio, olu filozofiigas realeso. Olu esas la konkreta vivo di to omna quo degeneris aden universo *teoriala*.

20

Filozofio, kom la povo di separata penso, e la penso di separata povo, nultempe povis sole superirar teologio. La spektaklo esas la materiala rikonstrukto di religial iluziono. La spektaklala tekniko ne disipis la religiala nubi en qui homi pozabis lia propra povi separata de li: olu nur ligis li a terala bazo. Do esas la maxim terala vivo qua divenas opaka e nerespirebla. Olu ne plus forjetas aden la cielo, ma lojigas che su sua tota nego di vivo, sua trompiva paradizo. La spektaklo esas la teknikala realigo dil exilo di homala povi en lo ultra; la fendo atingat en l'internajo dil homo.

21

Quante plu lo necesa trovas su sociale sonjata, tante plu la sonjo divenas necesa. La spektaklo esas la mala sonjo dil moderna katenizita socio, qua konkluze

expresas nulo ecepte la deziro dormar. La spektaklo esas la gardisto di ta dormo.

22

La fakto ke la praktikala povo di moderna socio separis su de su, e konstruktis nedependant imperio en la spektaklo, nur povas explikesar per la plusa fakto, ke ta povoza praktiko duris mankar sucesoza kohero, e restis kontredicante su ipsa.

23

Esas la maxim anciena sociala specaligo, la specaligo di povo, qua radikizas la spektaklo. Do la montro esas specaligit ago qua parolas por omna altri. Olu esas la diplomacala reprezento di hierarkiala socio avan su ipsa, ube omna altra vorti esas interdiktita. Lo maxim modern esas anke lo maxim arkaika.

24

La spektaklo esas la ne-interruptata diskurso quan la nuntemp ordino facas pri su ipsa, olua laudomonologo. Olu esas la su-portreto di povo ye l'etapo di olua totaliter administro dil existo-kondicioni. La fetishala semblo di pur objektiveso en spektaklala relati celas lia vera relato-karaktero inter homi ed inter klasi: duesma naturo semblas dominacar nia cirkumaji per sua fatala legi. Ma la spektaklo ne esas ica necesa produkturo di teknikala developo konsiderata kom

naturala developo. Kontree, la socio dil spektaklo esas la formo qua selektas sua propra teknikala kontenaji. Se la spektaklo – konsiderata per la restriktit aspekto dil “moyeni di ‘amasala komunikio,’” qui esas olua maxim vinkanta surfacala manifesto – povas semblar invadar socio quale simpla teknikal aparato, ico esas fakte nulo neutra, ma l’aparato ipsa qua konvenas a sua tot automovo. Se la sociala bezoni dil epoko kande tala tekniki developis povas esar satisfacata nur per lia mediaco, se l’administro di ta socio ed irga kontakto inter homi ne plus povas exercesar ecepte per la mediaco di ca instantala komunikio-povo, to esas pro ke ica “komunikio” esas esencale *unlatera*; por ke olua koncentro egalesas akumuliar, en la manui dil administro dil existanta sistemo, la moyeni qui kapabligas ke olu facez ica partikular administro. La generaligita separo dil spektaklo esas neseppurebla del moderna *stato*, t.e., del generala formo dil separo en socio, la produkturo dil separo inter sociala laboro e l’organo di klaso-dominaco.

25

Separo esas l’alfa e l’omega dil spektaklo. L’institucaligo dil sociala separo di laboro, la formaco di klasi konstruktabis prima sakra kontemplo, la mital ordino en qua omna povo envelopesas del komenco. Lo sakra justifikis la kosmal ed ontological ordino qua konkordis kun l’interesti dil mastri, olu explikas e beligis to quon socio *ne povis facar*. Irga separata povo

do esis spektaklala, ma l'adhero di omno a tante nemovant imajaro nur signifkis la komuna rikonoco di imagin-estenso por la povreso di reala social agado, ankore larje sentita kom universala kondiciono. Kontree, la moderna spektaklo ekspresas to quon socio *povas facar*, ma per ta ekspreso *lo permisata* tote opozesas da *lo posibla*. La spektaklo esas la konservo di lo senkoncia en la praktikala chanjo di existo-kondicioni. Olu esas sua propra produkturo, ed olu ipsa regulifas: olu esas pseudo-konsakro. Olu montras to quo olu *esas*: la separata povo qua developas su, fondita sur la kresko di produktiveso per la moyeni dil sencesa rafino dil laboro-separo en la partigo di gesti, pose dominacata dal nedependanta movo di mashini; e per laborar por sempre su-estensanta merkato. Omna komuneso ed omna kritiko-penso dissolvesas dum ica movimento, en qua la forci kapabla kreskar per separar *ne ja trovas su*.

26

Kun la generaligita separo dil laboranto e lua produkturo perdesas irga unesala vidpunto pri la facat agado, pri irga direta personala komuniko inter la produktanti. Konsequante, la progreso dil akumulo di separita produkturi, e dil koncentro dil produkto-procedo, uneso e komuniko divenas l'exkluziva traito dil administro dil sistemo. La suceso dil ekonomiala separo-sistemo esas la *proletariigo* dil mondo.

27

Per la suceso ipsa di separata produkto kom produkto di lo separata, ta fundamental experienco qua ligesis a chefa laboro en anciana socii nun movas, pro sistem-developo, a ne-laboro, a ne-ago. Ma ica ne-ago esas nule liberigita de produktant ago: olu dependas de olu, olu esas deskomforta ed admiranta submiso a la bezoni e rezulti di produkto; olu ipsa esas produkturo di olua racionaleso. Nula libereso povas esar exter agado, ed en la skopo dil spektaklo, omna ago esas negata, quale reala ago tote kaptetas por la globala konstrukto di ca rezulto. Do, la nuntempa “liberigo de laboro,” l’augmento di libertempo, esas nule liberigo en laboro, nek liberigo de mondo formacata da ca laboro. Nulo del agado furtita de laboro povas esar trovita en submiso ad olua rezulto.

28

L’ekonomiala sistemo fondita sur izoleso esas *cirkla produkto di izoleso*. Izoleso esas la bazo di tekniko, e la teknikala procedo suafoye izolas. Del automobilo til la televiziono, omna *vari selektita* dal spektaklala sistemo anke esas olua armi por kontinue fortigar la kondicioni di izoleso di “izolata turbi.” La spektaklo sempre plu konkrete trovas sua propra presupozi.

29

L'origino dil spektaklo esas la perdo dil uneso dil mondo, e la gigant expanso dil moderna spektaklo expresas la toteso di ca perdajo: l'abstrakto di irga partikulara laboro e la general abstrakto dil tota produkto perfekte reflektesas en la spektaklo, *la konkreta eso-maniero* di qua precize esas abstrakto. En la spektaklo, parto dil mondo reprezentas su koram la mondo, ed esas superior ad olu. La spektaklo esas nur la komuna linguo di ca separo. To quo ligas la spektanti esas nur ne-inversigebla relato al centro ipsa qua mantenas lia izoleso. La spektaklo ri-unigas to quo esas separata, ma ri-unigas olu nur *per to quo separas*.

30

L'alieno dil spektanto favorante la kontemplat objekto (qua esas la rezulto di lua propria senkoncia agado) expresesas talmaniere: quante plu lu kontemplas, tante min lu vivas; quante plu lu aceptas rikonocar su en la dominacant imaji di bezono, tante min lu komprenas sua propria existo e sua propria deziro. L'intereso dil spektaklo relate l'aganta homo tale aparas: lua gesti ne plus apartenas a lu, ma ad altru qua reprezentas oli a lu. Pro to la spektanto nulaloke sentas su che su, pro ke la spektaklo esas omnaloke.

31

La laboristo ne produktas su ipsa, lu produktas nedependanta povo. La *suceso* di ca produkto, olua abundo, retrovenas al produktanto kom l'*abundo di desposedigo*. Omna tempo e spaco en lua mondo divenas *stranjera* a lu pro la akumulado di lua alienita produkturi. La spektaklo esas la mapo di ca nova mondo, mapo qua exakte kovras olua teritorio. La forci ipsa qui eskapis ni *montras su* a ni per lia tota povo.

32

La spektaklo en socio egalas konkreta fabriko di alieneso. Ekonomial expanso precipue esas l'expanso di ca partikular industriala produkto. To quo kreskas kun l'automovant ekonomio povas nur esar l'alieneso ipsa qua esis en olua originala kerno.

33

Quankam lu esas separata de sua produkturo, la homaro ipsa sempre plu povoze produktas omna detali di sua mondo. Quante plu lua vivo divenas lua produkturo, tante plu lu separesas de lua propra vivo.

34

La spektaklo esas *kapitalo* til tala grado di akumulado quala olu divenas imajo.

II. la komercaĵo kom spektaklo

“Nam esas nur kom universala kategorio di totala social ento ke on povas komprenar la komercaĵo en olua autentik esenco. Esas nur en ica kuntexto ke la realifigo* naskanta del merkato-relato ganas decidigant importo, tam multe por l’evoluciono di socio kam por l’atitudo di homi pri olu, por la submiso di lia koncio al formi en qui ta realifigo ekspresesas.... Ita submiso esas pluse augmentita dal fakto ke, quante plu la racionaligo e l’automatigo dil laboro-procedo plu kreskas, tante plu l’agado dil laboristo plu perdas sua agema karaktero por divenar kontemplem atitudo.”

—Lukàcs, *Historio e klas-koncio*

35

En ica esencala movo dil spektaklo — qua konsistas ek retroprenar aden su ipsa to omna quo existis en fluida stando por posedar olu en koagulita stando — kom kozi qui havas lia unika valoro per esar *la negativa formuligo* di vivo-valoro, ni rikonocas nia ancien enemiko, *la komercaĵo*, qua segun l’unesma regardeto

* La konsidero di lo abstrakta kom lo konkreta.

semblas tante triviala e facile komprenata, ma kontree esas tante kompleksa e tante plena de metafizikala subtileso.

36

Yen la principio di komercajo-fetishismo, la dominaco di socio da “supra-perceptebla quankam sentebla kozi”, qua esas absolute efektigita en la spektaklo, ube la sentebla mondo remplasesas da kolekturo de imaji qui existas super olu, e qui samtempe rikonocesas kom eminente sentebla.

37

La mondo samtempe prezenta ed absenta quan la spektaklo *prizentas* esas la mondo dil komercaji dominacanta omna vivo-experienco. Do la mondo di komercaji montresas *quale olu esas*, nam olua movo esas identa al *alieno* di homi l’una del altra e de lia mondala produkto.

38

La perdo di qualeso, tante evidenta ye omna niveli di spektaklala linguo, dil objekti quin olu laudas e dil konduti quin olu regulas, nur tradukas la fundamentala trairi dil reala produkto qua forpozas realeso: la komercajo-formo esas omnamente egaleso kun su ipsa, la kategorio di lo quantesala. Lo quantesala esas to

quon olu developas, ed olu nur povas developar su en olu.

39

Ica developo qua exkluzas lo qualesal ipse submisesas, kom developo, dal qualesala chanjo: la spektaklo revelas ke olu transiris la limiti di *sua propria abundo*; quankam lo esas ankore nur partale facita ye kelka loki, lo esas ja vera universala nivelo qua esas l'originala normo dil komercajo, normo quan olua praktikala movo, per kuntirar la Tero aden mondo-merkato, verifikas.

40

La developo dil produktiva forci esis la *nekoncianta reala historio* qua konstruktis e modifikis l'existokondicioni dil homari kom kondicioni di travivo, e l'extenso di ta kondicioni: l'ekonomiala bazo di omnia aferi. La komercajo-sektoro esis, en natural ekonomio, la bazo di eceso en vivo. La produkto di komercaji, qua implikas la kambio di diversa produkturi inter nedependanta produkturi, povis restar artizanala dum longa tempo, kontenita en marjinal ekonomiala funkcio ube olua quantesala vereso esas ankore maskita. Tamen, ube olu renkontris la sociala kondicioni di granda dimensionala komerco e la akumulado di kapitalo, olu sisis la tota dominaco dil ekonomio. La tot ekonomio tatempe divenis to quon la

komercajo montrabis su esar dum ta vinko: procedo di quantesala developo. Ta sencesa developo di ekonomiala povo en la formo dil komercajo, qua transformis homala laboro aden komercajo-laboro, aden *salariizta laboro*, ed akumulive rezultis en abundo en qua la chefa questiono di travivo esis sendubite solvita, ma per maniero tale quale la sama problemo sempre esas ritrovata; singlafoye olu esas itere pozata ye plu alta grado. Ekonomiala kresko liberigas socii del naturala preso qua demandis lia quika lukto por travivar, ma pose li ne esas liberigita de lia liberigeri. La *nedependo* dil komercajo extensas su al tot ekonomio quan olu regnas. L'ekonomio transformas la mondo, ma nur transformas olu aden l'ekonomiala mondo. La pseudo-naturo aden qua homala laboro alienesis postulas ke ta laboro restez senfine en olua servo, e ta servo, judiciata ed absolvata nur da su ipsa, fakte ganas la toteso dil sociale permisit esforci e projeti. L'abundo di komercaji, t.e., la merkato-relato, povas ne plus esar irgo altra kam *augmentita travivo*.

41

La dominaco dil komercajo unesme aplikesis per celita maniero al ekonomio, qua ipsa, kom la materiala bazo di sociala vivo, restis neremarkata e nekomprenata, quale lo familiara ne ja konocata. En socio ube konkreta komercaji restis rara o kom minoritato, esis la semblanta dominaco di pekunio qua prizentis su kom delegato havanta omna povo parolante per la

nomo di nekonocata povo. Kun l'industriala revoluciono, kun la fabriko-separo di laboro e masiva produkto por la mondo-merkato, la komercajo ya aparas kom povo qua advere *okupeskas* sociala vivo. Lore ta politikal ekonomio konstitucesas kom dominacanta cienco e kom cienco di dominaco.

42

La spektaklo esas l'instanto kande la komercajo atingas la *total okupeso* di sociala vivo. La relato kun la komercajo ne nur esas videbla, ma on vidas nur olu: la mondo quan ni vidas esas olua mondo. Modern ekonomiala produkto vaste ed intense expansas sua diktatoreso. En la min-industrialigita loki, olua regno esas ja prezenta per ula famoza komercaji e kom imperialista dominaco dal faki qui avaniras la developo di produktiveso. En ita avancigita faki, la sociala spaco invadesas da kontinua superpozo di geologia komercaji-strati. Ye ca etapo en la "duesma industrial revoluciono," alienita konsumo divenas por la plumulto plusa devo ad alienita produkto. Olu esas *omna vendita laboro* di kompanio qua mondale divenas *la totala komercajaro*, la ciklo di qua mustas durar. Por facar lo, ica totala komercajo mustas retroirar fragmentale al fragmental individuo, absolute separata del produkto-forci qui funcionas kom toteso. Do esas hike ke la specaligita savo di dominaco mustas suafoye specaligar su: olu esas dissemita en sociologio,

psikotekniko, cibertekniko, semiologio, edc., certigante la su-regulado di omna niveli dil procedo.

43

Fakte, quankam dum la primitiv etapo di kapitalist akumululo “politikaj ekonomio vidas en la *proletario* nur la *laboristo*” qua mustas recevar la minimo bezonata por konservar lua laboro-povo, sen konsiderar lu “segun lua liber-tempo, segun lua homeso,” ica poziciono dil idei dil dominacanta klaso renversesas tam balde kam la grado di abundo atingita per la produkto di komercaĵi bezonas eceso di kunlaboro del laboristo. Ica laboristo, subite purigita del totala desestimo evidente montrita al lu da omna modalesi di organizo e surveyo di produkto, trovas su omnadie exter olu, semblante traktata kom adulto, per avida politeso, en la travestio dil konsumanto. Tale *komercaĵo-humanismo* direktas la “libertempo ed homeso” dil laboristo, nur pro ke politikaj ekonomio povas e mustas nun dominacar ita faki *kom politikaj ekonomio*. Tale “la tota nego dil homaro” duktas la toteso di homal existo.

44

La spektaklo esas permanant opiumo-milito por igar ke homi acpez ke vari esas identa a komercaĵi, e ke kontenteso esas identa a travivo qua kreskas segun sua propra legi. Ma se konsumo-travivo esas kozo qua

mustas sempre expansar, to esas pro ke olu nultempe cesas *kontenar privaco*. Se esas nulo ultre l'augmentita travivo, se esas nula punto ultre qua olu povus cesar kreskar, to esas pro ke olu ipsa ne esas ultre privaco, ma pro ke privaco divenas plu richa.

45

Kun automatigo, qua esas e la maxim avancigita sektoro di modern industrio e la modelo en qua olua praktiko perfekte rezumesas, esas necesa ke la komercajo-mondo vinkez ica antilogio: la teknologia developo qua objektive supresas laboro mustas samtempe prezervar *laboro kom komercajo*, e kom l'unika nasko-loko dil komercajo. Por ke automatigo (od ula min extrema formi por augmentar laboro-produktiveso) ne efektive minigez la tempo bezonata por sociala laboro ye la sociala nivelo, esas necesa krear nova travalii. Ergo, la terciara sektoro, la servo-sektoro, divenas l'imensa provizuro-lineo por l'armeo qua distributas e laudas l'aktuala komercaji; mobilizo di suplementala forci qua oportune satisfacas, en l'artificiala kunteksto ipsa di bezoni relate tala komercaji, la bezono por tal organizo di superflua laboro.

46

Kambio-valoro povis esar formacata nur kom agento di uzo-valoro, ma olua triumfo per sua propra armi kreis

la kondicioni por olua autonoma dominaco. Mobilizante omna homal utileso e sizante la monopolo di olua satisfaco, olu konkluzis per *direktar uzo*. La kambio-procedo identifikis su ad omna posibla utileso, e submisis su a sua mizerikordio. Kambio-valoru esas la chefo di mercenarii di uzo-valoru, qua finas per militar por su ipsa.

47

Ica konstanto dil kapitalist ekonomio, qua esas l'*adinfra tendenco di uzo-valoru*, developas nova formo di privaco en augmentita travivo, qua anke ne esas liberigita del anciena skarseso pro ke olu bezonas la partopreno dil majoritato di homi, kom salariizita laboristi, en la senfina persequo di olua skopo; e pro ke omnu savas, ke lu mustas submisar su o mortar. Esas la realeso di ca extorso — la fakto ke uzo, mem en la maxim povra formo (manjo, lojeyo), ne plus existas ecepte karcerigata en l'iluziona richeso di augmentita travivo — qua esas la reala bazo di general acepto di iluziono per konsumar moderna komercaji. La reala konsumanto divenas l'iluziono-konsumanto. La komercajo esas ica efektive real iluziono, e la spektaklo esas olua generala manifesto.

48

L'uzo-valoru qua implicate inkluzesis en la kambio-valoru nun mustas esar explicite proklamata, en

l'inversigita realeso dil spektaklo, precize pro ke olua aktuala realeso erodesas dal tro-developita komercaj-ekonomio; ed ita pseudo-justifiko divenas necesa por pseudo-vivo.

49

La spektaklo esas l'altra facio dil monet-peco: la generale abstrakt egaleso di omna komercaji. Ma se pekunio dominacas socio kom reprezento di central egaleso — t.e., dil kambiebleso di multa vari, l'uzo di qui restas nekomparebla — la spektaklo esas olua developita moderna komplemento: la toteso dil mondo-merkato aparas kom toteso, kom general egaleso a to quo la tota socio povas esar ed a to quon la tota socio povas facar. La spektaklo esas la pekunio quan on *nur povas regardar*, pro ke en olu la toteso di uzo ja esas kambiita por la toteso dil abstrakta reprezento. La spektaklo esas ne nur la servanto di *pseudo-uzo*, olu en su ipsa ja esas la pseudo-uzo di vivo.

50

Le koncentrita rezulto di sociala laboro, dum la tempo di *ekonomial* abundo, evidenteskas e submisas omna realeso ad aspekto, qua nun esas olua produkturo. Kapitalo ne plus esas la nevidebla centro qua direktas la produkto-maniero: olua akumululo extensas olu til la periferio en la formo di sentebila objekti. La tot extenso di socio esas olua portreto.

51

La triumfo dil autonom ekonomio mustas samtempe esar olua periso. La forci quin olu deskatenizas supresas l'*ekonomiala neceseso* qua esis la konstanta bazo di anciena socii. Remplasante olu per la bezono por infinit ekonomiala developo, l'autonom ekonomio povas nur remplasar la satisfaco dil prima homala bezoni (apene rikonocata) per ne-interruptata produkto di pseudo-bezoni qui fine divenas nur la pseudo-bezono mantenar olua regno. Ma l'autonom ekonomio por sempre separas su del profunda bezono same kam olu imersas del *sociala senkoncio* qua dependis de olu sen savar lo. "To omna quo esas koncianta paruzesas. To quo esas senkoncia restas nechanjebla. Ma delivrata, kad olu ne suafoye divenos ruinaji?" (Freud)

52

Ye l'instanto kande socio deskovras ke olu dependas del ekonomio, l'ekonomio fakte dependas de olu. Ica subtera povo, qua kreskis til ke olu semblas suverenatra, anke perdas sua povo. L'*ekonomiala Nekoncio* remplasez dal *Me*. L'individuo povas imersar nur de socio, t.e., del lukto qua esas en socio ipsa. Olua posibla existo dependas del rezulti dil klaso-lukto qua revelesas kom la produkturo e la produktanto dil ekonomiala fundamento di historio.

53

La koncio pri deziro e la deziro pri koncio esas identa a ca projeto qua, per olua negativa formo, serchas l'aboliso di klasi, t.e., ke laboristi omnatempe direte posedez sua agado. Olua *kontreajo* esas la socio dil spektaklo, ube la komercajo kontemplas su en la mondo quan olu kreis.

III. uneso e divido en l'aspekto

“Nova vivoza polemiko extensas su en la lando, ye la filozofiala fronto, pri la koncepto ‘un dividesas aden du’ e ‘du fuzezas aden un’. Ica debato esas lukto inter ti qui esas por e ti qui esas kontre la materialista dialektiko, lukto inter du koncepti pri la mondo: ti qui asertas ke la fundamentala lego di kozi esas ‘un dividesas aden du’ stacas kun la materialista dialektiko; ti qui asertas ke la fundamentala lego di kozi esas ‘du fuzezas aden un’ stacas kontre la materialista dialektiko. La du lateri skisis klara lineo inter su e lia argumenti esas tote kontrea. Ica polemiko ideologiale reflektas l’akuta e kompleksa klaso-lukto qua eventas en Chinia e tra la mondo.”

—*Reda Standardo di Pekin*, 21 septembro 1964

54

La spektaklo, quale moderna socio, esas ed unigita ed dividita. Simile a socio, olu konstruktas sua uneso sur fenduro. Ma la kontredicajo, kande olu imersas su en la spektaklo, esas suafoye kontredicita da inversigo di sua

senco; por ke la montrita divido esas unesala, dum ke la montrit uneso esas dividata.

55

La lukto di povi konstitucita por direktar la sama social-ekonomiala sistemo oficale prizentesas kom nekonciblebla kontredicajo, ma fakte apartenas a reala uneso; same en la mondala dimensiono kam en singla naciono.

56

La spektaklala falsa lukti di rivala formi di separata povo esas samtempe reala, pro ke oli reflektas la negala e luktala developo dil sistemo, la komparative kontredicant interesi dil klasi o dil subdividaji di klasi qui rikonocas la sistemo, e definas lia propra partopreno en olua povo. Quale la developo dil maxim avancigit ekonomio esas la konfronto di ula prioresi kontre altri, tale la totalitera direkto dil ekonomio dal statala burokrataro, e la kondiciono dil landi qui trovis su koloniizita o mi-koloniizita, definasas da granda partikularaji en la modalesi di produkto e povo. Ita divers opozi povas aparar en la spektaklo segun tre diferanta kriterii, quale absolute distingita formi di socio. Ma aktuale li esas nur partikulara sektori, l'ecenso di qui esas en l'universala sistemo qua kontenas oli: en l'unika movimento qua facas ek la planeto olua feldo di agado, kapitalismo.

57

La socio qua portas la spektaklo dominacas la mindevelopita regioni ne nur per sua ekonomiala hegemonio. Olu dominacas oli kom *socio dil spektaklo*. Ube la materiala bazo ankore absentesas, moderna socio ja spektaklale invadas la sociala surfaco di singla kontinento. Olu definas la programo di regnanta klaso e prezidas olua konstituco. Quale olu prizentas la pseudo-vari por esar dezirata, tale olu anke ofras a la lokala revolucionanti la falsa revoluciono-modeli. La partikulara spektaklo di burokratala povo qua tenas ul industrialala landi precize esas parto dil tota spektaklo, quale olua generala pseudo-nego, ed olua suportilo. Se la spektaklo, vidita en olua diversa loki, klare montras totalitera specaligi en sociala parolo ed administro, olti fuzesas ye la nivelo dil generala sistemo-funciono aden *mondala divido di spektaklala taski*.

58

La spektaklala divido di taski qui retenas la generaleso dil existant ordino precipue retenas la dominacanta polo di sua developo. La radiko dil spektaklo esas en la sulo dil ekonomio qua divenis abundanta, e de to venas la frukti qui fine tendencas dominacar la spektaklala merkato, malgre la protektiv ideologia-policala barili di irga lokala spektaklo qua pretendas esar autokratala.

59

La *trivialigo*-movimento qua, sub la cintilifanta distraکتیлі dil spektaklo, mondale dominacas moderna socio, anke dominacas olu ye singla punto ube la developita konsumo di komercaĵi evidente multegarigas la roli e l'objekti disponebla. La travivaji di religio e dil familio — qua restas la ĉefa formo dil heredajo di klaso-povo — e do dil etikala represoj quan oli certigas, povas esar same mixita kun la superflua afirmoj pri la plezuro di *ĉa* mondo, ĉa mondo esante exakte produktita nur kom pseudo-plezuro qua retenas represoj en su ipsa. A la beat akcepto di to quo existas kom la nuntempa stando oni povas anke adjuntar la kompletajn spektaklajn revoltoj: to reflektas la simplan fakton ke nekontenteso ipsa divenas komercaĵo tam balde kam ekonomial abundo trovas su kapabla traktar olu por extensar siajn produktojn ĝis tala kruda materio.

60

Do la famozo — la spektaklala reprezento dil vivanta homo — per koncentrar en su l'imagojn de posibla roli, koncentras ĉi tiujn trivialecojn. La kondicio de famozo estas la spekuligo de *semblanta vivo*, l'objekto de identifikado al *semblanta vivo* sen profundeco, qua devas kompensar per la fragmentigo de produktiva spekuligoj aktuale vivata. Famozaj existas por reprezentar diversajn tipojn de vivo-manieroj, libere uzebles *globale*. Ili enkorpigas la ne-atingeblajn rezultojn de sociala laboro,

mimas la laterala produkturi di ta laboro magiale transportita adsuper laboro por esar olua skopi: la *povo* et la *vakanci*, la decido e la konsumo qui esas ye la komenco e ye la fino di nedisputebla procedo. Unlatere, la guverneriala povo esas to quo esas personaligita en la pseudo-famozo; altralatero, la konsumo-famozo esas to quo ganas elekto kom pseudo-povo sur vivo. Ma, quale ta famozo-agado ne esas advere mondala, tale li anke ne ofras diversa vivo-manieri.

61

La agente dil spektaklo prizentita kom famozo sur la ceneyo esas la kontreajo dil individuo, l'ennemiko tam evidente di lo individual en su ipsa kam di lo individual en altri. Pasante aden la spektaklo kom modelo por identifiko, lu renuncas irga autonoma qualeso por identifikar su a la generala lego di obedio al fluo di kozi. La famozo di konsumo, quankam externe la reprezentanto di diversa tipi di personaleso, fakte montras ke singla tipo darfas acesar la toteso di konsumo, e same darfas trovar feliceso en olu. La famozo dil decido mustas havar la tota stoko de admirata homala qualesi. Do, inter li l'oficala diferi esas abrogita dal oficala similesa, qua esas la presupozo pri lia ecelo en omno. Krutchev retrospektante divenis generalo pro decidir pri la batalio di Kursk, ne sur la tereno, ma dum la duadesma aniversario, kande lu esis mastro dil stato. Kennedy restis oratoro til ke lu

parolis sua laudo-diskurso ye sua propra tombo, pro ke Theodore Sorensen lore duris skribar diskursi por ilua sucedanto en la sama stilo, qua tante multe kontributis al publika personeso dil mortinto. L'admirinda homi en qui la sistemo esas personigita esas bone konocata ne esar to quon li semblas esar; li divenas granda homi per decensar adsub la realeso dil maxim senimport individuala vivo, ed omnu savas lo.

62

La fals alternativi en spektaklal abundo, alternativi qua rezidas en l'apudpozo di konkurenciv ed unigita spektaklo ed anke en l'apudpozo di roli (precipue konocigata e portata da objekti) qui esas ed ekskluziva ed interplektita, developas su en lukto por fantomatra qualesi intencita genitar pasionoz adhero a quantesala trivialeso. Tale arkaika fals opozanti rinaskas, regionalismi o rasismi taskizita transformar la vulgareso dil konsumo-hierarkii aden fantastik ontologiale superioreso. Anke tale naskas la senfina serio de ridinda konkurenci qui incitas sub-ludal intereso, de sporti til voti. Ube abundanta konsumo eventas, precipue spektaklal antagonismo inter yuni ed adulti venas al avanajo dil iluzionigiva roli: pro ke adulto — mastro di sua vivo — nulloke existas, e yuneso — chanjo di to quo existas — ne esas la proprajo di ti qui nun existas, ma dil ekonomiala sistemo, dil dinamismo di kapitalismo. Esas *kozi* qui

regnas e qui esas yuna, *kozi* qui chasas e remplasas l'una l'altra.

63

Esas l'*uneso di mizero* qua celas su dop spektaklal antagonismi. Se diversa formi dil sam alieneso kombatas l'una l'altra sub la maskili di tote libera selekto, lo esas pro ke oli omna esas konstruktita sur la reala represit antilogii. Segun la bezoni dil partikular etapo di mizero quan olu negas e mantenas, la spektaklo existas en *koncentrita* formo od en *difuzita* formo. Omnakaze, olu esas nur imajo di felic unigo cirkondata da dezoleso e timo, en la tranquila centro di desfeliceso.

64

La spektaklala koncentro esencale apartenas a burokratala kapitalismo, quankam olu povas importacesar kom tekniko di statala povo en min developita mixit ekonomii, o dum ula krizo-punti di developita kapitalismo. Burokratala proprieto ipsa koncentresas segun ica senco: l'individuala burokrato relatas la proprieto dil mondal ekonomio nur per la burokratala komuneso, nur kom membro di ca komuneso. Pluse, la produkto di komercaji, min developita, anke prizentesas en koncentrita formo: la komercajo tenita dal burokrataro esas la tota sociala laboro, e to quon olu vendas a socio — entote — esas

olua travivo. La diktatoreso dil burokratal ekonomio ne povas livar al explotata plumulto irga perceptebla marjino pri selekto, pro ke olu mustas selektar omno por su ipsa, ed irga altra externa selekto, sive pri nutrivi sive pri muziko, do esas ja la selekto di olua tota destrukto. Olu mustas akompanesar da permananta violento. L'impozit imajo di lo bona, en olua spektaklo, kolektas la toteso di to quo oficale existas, e normale koncentresas en un unika homo, qua esas la garantianto di sua totalitera kohero. Singlu mustas identifikar su a ca absoluta famozo o desaparar. Nam ica mastro di nekonsumo esas la heroatra imajo di acceptebla importo qua celas l'absolut exploto qua esas fakte la primitiv akumulado rapidigita da teroro. Se singla Chiniano mustas lernar Mao, e tale mustas esar Mao, to esas pro ke *esas nulo altra quon lu povas esar*. Ube la koncentrita spektaklo dominacas, ibe anke la policistaro dominacas.

65

La difuzita spektaklo akompanas l'abundo di komercaji, la neperturbita developo di moderna kapitalismo. Hike singla komercajo, single konsiderata, justifikesas per la nomo dil produkto-grandeso dil toteso di objekti, produkto di qua la spektaklo esas ekzuzema katalogo. Nekonciliebla aserti impozas su adsur la ceneyo dil unigita spektaklo dil abundant ekonomio; same, diversa famoza komercaji samtempe subtenas lia kontredicanta projeti por la developo di

socio, ex., l'automobilo-spektaklo volas havar perfekta cirkulo qua destruktas ancien urbi, dum ke l'urbo-spektaklo ipsa volas havar muzeo-distrikto. Do la satisfaco, ja problematra, kredata apartenar al *konsumo dil toto*, esas quik falsigata, pro ke la reala konsumanto nur povas nemediate tushar serio de fragmenti di ta komercala feliceso, fragmenti de qui singlafoye la qualeso donit al toto evidente absentesas.

66

Singla determinita komercajo luktas por su ipsa, ne povas rikonocar l'altri, pretendas impozar su omnaloke quale se olu esas unika. Do la spektaklo esas l'epikajo di ca konfronto, konfronto quan la falo di Ilion ne povus konkluzar. La spektaklo ne kantas pri homi e lia armi, ma pri komercaji ed olia pasioni. Esas en ica blinda lukto ke singla komercajo, segun sua pasiono, fakte atingas ulo plu alta en nekoncio: la divenomondo dil komercajo, qua anke esas la divenomerkajo dil mondo. Tale, per *dupigo di komercala raciono*, la *partikulareso* dil komercajo exhaustas su per lukto, dum ke la komercajo-formo avancas vers sua absoluta realigo.

67

La kontenteso quan l'abundanta komercajo ne plus povas donar esas serchat en la rikonoco di olua valoro kom komercajo: olu esas l'uzo *dil komercajo* suficant en

su ipsa; e por la konsumanto, la religial ekfluo vers la suverena libereso dil komercajo. Entuziasmo-ondi por ula komercajo, suportata e rilansata da omna komuniko-moyeni, do rapidege propagadesas. Vestomodo venas de cinemo-filmo; jurnalo kreas klubi, qui kreas diversa vari. La “*gadget*”^{*} expresas la fakto ke, ye l’instanto kande la komercajaro divenas absurda, absurdeso ipsa divenas specala komercajo. Exemple, en fabrik-markizita klef-ringi, ne plus komprata ma ofrata kom donacaji qui akompanas vendita prestijoz objekti, ma qui esas pose kambiata l’una por l’altra en sua propra sfero, on rikonocas mistikal abandono al transcendanteso dil komercajo. Irge qua kolektas klef-ringi jus fabrikita nur por esar kolektata akumulas l’*induljenci dil vari*, glorioza signo di lua reala prezenteso inter le fidela. La realigita homo montras pruvo di sua intimeso kun la vari. Quale en l’eciteso di konvulsanti od en la mirakli di anciena religiala fetichismo, la fetichismo dil komercajo atingas instanti di fervoroz eciteso. L’unik uzo ankore hike expresata esas la fundamental uzo di submisio.

68

Sendubite, la pseudo-bezono impozita a moderna konsumo ne povas esar opozat ad irga autentika bezono o deziro qua ipsa ne formacesas da socio ed olua historio. Ma l’abundanta komercajo existas kom l’absoluta rupto di organika developo di sociala bezoni.

* aparato-ludetilo.

Olua mekanal akumululo liberigas *senlimit artificaleso*, avan qua vivanta deziro restas senarma. La akumuliva povo di artificala nedependo omnube duktas al *falsigo di sociala vivo*.

69

En l'imagino dil felic unigo di socio da konsumo, la reala separo esas nur *ajornata* til la nexta ne-satisfaco en lo konsumebla. Singla partikulara produkturo prizentesas suafoye kom la konkluziv ed unika komercajo qua reprezentas l'espero di fulminatre kurta voyo al promisita lando di tota konsumo. Ma, quale en la kazo dil instantala difuzo dil modi di semblante rar aristokratala prenomi qui esos portata da preske omna homi havanta la sama evo, l'objekto quan on expektas havar unika povo ne povas esar adorata dal plumulto sen ke olu esez sat masive produktita por esar masive konsumita. La prestioza karaktero di ta nespecigita produkturo ne venas pro esir pozita dum instanto ye la centro di sociala vivo, quale l'ultima misterio revelata pri produkto. L'objekto qua esis prestioza en la spektaklo divenas vulgara ye l'instanto kande olu venas adche la konsumanto e samtempe adche omna altri. Olu tro tarde revelas sua esencala povreso, quan olu naturale derivas del mizero di olua produkto. Nam ja esas altra objekto portanta la justifiko dil sistemo e la bezono esar rikonocata.

70

La trompo di satisfaco mustas denunciar su per remplasar su, per sequar la chanjo di produkturi e la chanjo dil generala kondicioni di produkto. To quo per la maxim perfekt impertinenteso afirmis sua propra konkluziv ecelo chanjas, tamen, en la difuzata spektaklo ma anke en la koncentrita spektaklo, ed esas la nura sistemo qua mustas durar: Stalin, quale ekmoda komercajo, denuncesas dal sama forci qui reklamabis lu. Singla *nova mentiajo* en la reklamo esas anke la *konfeso* di olua pre-irinta mentiajo. Singla krulo di figuro di totalitera povo revelas l'*iluziona komuneso* qua unanime aprobis olu, e qua esis nur aglomerajo di solitairesi sen iluzioni.

71

To quon la spektaklo ofras kom perpetua fondesas sur chanjo, e mustas chanjar segun sua bazo. La spektaklo esas absolute dogmatale e samtempe ne povas advere duktar ad irga solida dogmato. Nulo haltas por olu; la stato esas to quo esas natural ad olu ma anke maxim kontrea ad olua tendenco.

72

La nereal uneso proklamata dal spektaklo esas la maskilo dil klaso-separo sur qua stacas la real uneso dil kapitalista produkto-modo. To quo obligas produktanti partoprenar en la konstrukto dil mondo anke esas to

quo eskartas li. To quo kunligas homi liberigita de lia lokala e nacionala restrikti anke esas to quo separas li. To quo obligas pluprofundigo di lo racionala anke esas to quo nutras la neracionaleso di hierarkial exploto e represio. To quo facas l'abstrakta povo di socio facas olua konkreta *nelibereso*.

IV. la proletariato kom subjekto e kom reprezento

“La egala yuro di omni juar la vari e joyi di ca mondo, la destrukto di omna autoritato, la nego di omna etikala restriktio: yen, se ni decensus al fundo dil kazo, l’existo-kauzo dil revolto di 18ma di marto e la charto dil timenda asociuro qua furnisis armeo ad olu.”

—*Parlamental inquesto pri la revolto di 18 marto*

73

La reala movimento qua forigas l’existanta kondicioni guvernas la socio de pos la triumfo dil borgezaro en l’ekonomio, e videble de pos sua politikala traduko. La developo dil produktiva forci frakasis l’olima relati di produkto, e la tota nemovant ordino polveskas. To omna quo esis absoluta divenas historiala.

74

Homi, per esar jetita aden historio, per partoprenar la laboro e la lukti qui konstitucas historio, koaktesas

vidar lia relati sen iluzioni. Ica historio havas nul objekto separata de to quon olu realigas per su ipsa, quankam l'ultima senkoncia metafizikala viziono dil historial epoko forsan regardus la produktiva progreso en qua historio eventis kom l'objekto ipsa di historio. La *subjekto* di historio povas esar nur la vivanto produktante su, divenante la mastro e la posedanto di sua mondo, qua esas historio, ed existante kom *koncio pri sua ludo*.

75

En la sama movo developis e la klaso-lukti dil longa *revolucional epoko* komencigita dal acenso dil borgezaro e la *historiala penso*, la dialektiko, la penso qua ne plus haltas su en la sercho por la senco di eso, ma qua penas komprenar la konoco pri la dissolve di to omna quo esas; ed en ta movo dissolve omna separo.

76

Hegel ne plus mustis *interpretar* la mondo, ma la *transformo* dil mondo. Per *interpretar nur* la transformo, Hegel esas nur la *filozofiala kulmino* di filozofio. Lu volas intelektar mondo qua *facas su ipsa*. Ica historiala penso esas ankore nur la koncio qua sempre venas tro tarde, e qua deklaras la justifiko *post festum*.^{*} Do, olu preterpasas separo *nur per penso*. La paradoxo di Hegel, qua konsistas ek subordinar la

^{*} pos la festo; tro tarde.

senco di omna realeso til olua historiala kompletigo, e samtempe deklaras su esar ta historiala kompletigo, rezultas del simpla fakto ke ta qua pensas pri la borgezala revolucioni dil XVIIma e XVIIIma yarcenti penis trovar en sua filozofio nur la *koncilio* kun la rezulto di ta revolucioni. “Mem kom filozofio dil borgezala revoluciono, olu ne expresas la tota procedo di ca revoluciono, ma nur olua ultima konkluzo. Segun ta senco, olu esas filozofio ne di revoluciono, ma di restauro” (Karl Korsch, “Tezi pri Hegel e revoluciono”). Hegel ya facis, ultimafoye, la laboro dil filozofio, “la gloriizo di to quo existas”; ma to quo ja existis por lu povus esar nur la toteso dil historiala movo. L’*externa* poziciono di penso esante en la mantenita fakto, olu nur povis esar maskita per olua identifikado a priora projekto dil Spirito, l’absoluta heroo qua facis to quon lu volis e volis to quon lu facis, la kulmino di qua esas la nuna tempo. Do, la filozofio qua mortas en la historiala penso ne plus povas gloriizar sua mondo ecepte per negar olu, nam por parolar olu mustas ja supozar la fino di ca tota historio ube olu pozis omno; e per klozar la sesiono dil unika tribuno ube judiciar vereso esas facebla.

77

Kande la proletariato manifestas per sua propra agado ke ta historiala penso ne obliviesas, olua nego dil *konkluzo* pri ta penso anke esas la konfirmo dil metodo.

78

La historiala penso povas salvesar nur per divenar praktikala penso; e la praktiko dil proletariato kom revolucionala klaso ne povas esar altra kam la historiala koncio qua operacas sur la toteso dil mondo. Omna teoriala flui dil *revolucionala* laboristomovimento rezultis de kritikala konfronto — tam bone che Marx kam che Stirner e Bakunin — kun la penso di Hegel.

79

La neseppurebla karaktero ipsa dil teorio di Marx e la metodo di Hegel esas neseppurebla del revolucionala karaktero di ca teorio, t.e., de olua vereso. Esas en ico ke ta unesma relato esis generale ne-atencata o nekomprenebla, o mem denunciata kom la febleso di to quo trompive divenis Marxista *doktrino*. Bernstein, en *Teoriala socialismo e praktikala sociala demokratio*, perfekte revelas ica relato dil dialektala metodo e la *historiala partisaneso*, per deplorar la kelka ciencala predicaji dil *Manifesto* di 1847 pri la proximeso dil proletariala revoluciono en Germania: “Ica historial auto-sugesto, tante eroroza ke l’unesma politikala vizionero apene trovus irgo plu bona, esabus nekomprenebla che Marx, qua tatempe ja serioze studiabis ekonomiko, ecepte ke on ne rikonus en olu la rezulto di restajo dil Hegelal antitetika dialektiko,

quan Marx, ne plu kam Engels, nultempe povis forigar de su. Dum ta generale tumultoza tempo, lo esis mem plu fatala por lu.”

80

L’inversigo efektigata da Marx por “salvo per transfero” dil penso dil borgezala revolucioni ne triviale konsistas ek remplasar per la materialista developo dil produktiva forci la fluo dil Hegelala spirito qua iras vers sua renkontro kun su ipsa en tempo, olua objektigo esante identa ad olua alieno, ed olua historiala vunduri livante nula cikatri. La historio qua divenis reala havas nula *fino*. Marx ruinis la *separata* poziciono di Hegel koram to quo eventas; anke la *kontemplo* di extern supreg agento, irge qua olu esas. La teorio nur mustas savar to quon olu facas. Kontree, esas la kontemplo dil movo dil ekonomio, en la dominacanta penso di nuntempa socio, qua esas la *ne-inversigita* heredajo dil *ne-dialektikala* parto en la Hegelal esforto krear cirkulala sistemo: olu esas aprobo qua perdis la dimensiono dil koncepto, e qua ne plus bezonis Hegelalismo por justifikar su, pro ke la movo quan olu laudas esas ne plu kam sektoro di mondo sen penso pri la mondo, la mekanika developo di qua advere dominacas la toto. La projeto di Marx esas la projeto di koncianta historio. Lo quantesala qua venas ek la blinda developo dil simpla produktiva forci mustas chanjar aden qualesala historial aprobo. La *kritiko di politikal ekonomio* esas l’unsema ago di ca

prehistoriala fino: “De omna instrumenti di produkto, la maxim granda produktiva povo esas la revolucionala klaso ipsa.”

81

To quo proxime ligas la teorio di Marx a ciencala penso esas la racionoza kompreno dil forci qui advere operacas en socio. Ma olu esas fundamentale *ultra* ciencala penso, qua nur prezervesas per esar preterpasata: olu agas per komprenar la *lukto*, e ne la *lego*. “Ni savas nur un cienco: la cienco di historio”, dicas *Germana ideologio*.

82

La borgezal epoko, qua volas fondar historio sur cienco, neglijas la fakto ke ta disponebla cienco ipsa fondesis kun l’ekonomio sur historio. Inverse, historio radikale dependas de ca savo nur tam longe kam ta historio restas *ekonomiala historio*. Quante la rolo di historio en l’ekonomio ipsa (la mondala procedo qua modifikas sua propra bazala ciencala fakti) neglijesis ye la vidpunto di ciencal observo montresas dal vana socialista kalkuli qui on supozabis establisir l’exakta periodozeso dil krizi; e pro ke la kontinua interveno dil Stato sucesis kompensar l’efekto dil krizo-tendenci, la sama sorto de raciono trovas definitiv ekonomiala harmonio en ica equilibrio. La projeto vinkar l’ekonomio, la projeto posedar historio, se olu devas

konocar — e retroduktar a su — la cienco di socio, ipse ne povas esar *ciencala*. En ica lasta movimento qua kredas dominacar la nuntempa historio per ciencala savo, la revolucionala vidpunto restas *borgezala*.

83

L'utopiala toroni di socialismo, quankam ipse historiale fondita en la kritiko dil existanta social organizo, esas juste nomizita utopiala segun-quante li negas historio — t.e., quante oli negas la real existanta lukto, ed anke la movo di tempo ultre la nechanjebla perfekteso di olia imajo di felica socio — ma ne pro ke li negas cienco. Utopiala pensanti, kontree, tote dominacesas da ciencala penso, quale olu impozabis su dum la preiranta yarcenti. Li serchas la kompletigo di ca generala racionoza sistemo: li ne konsideras su irgamaniere kom senarma profeti, pro ke li fidas al sociala povo di ciencala demonstro e mem, en Saint-Simonismo, al sizo di povo da cienco. Quale, dicas Sombart, “li volis arachar per lukto to quo mustas esar *pruvita*”? Tamen, la ciencala koncepto dil utopiisti ne extensas su til ica savo, ke ula sociala grupi havas interesi en existanta stando, havas la povo por mantenar olu, ed anke havas formi di falsa koncio qui konformigas su a tala standpozicioni. Do ta koncepto restas fore dop la historiala realeso dil developo di cienco ipsa, qua esis grandaparte duktata dal *sociala demando* qua rezultas de tal elementi, qui selektas ne nur to quo esas admisebla, ma anke to quon on darfas explorar.

L'utopiala socialisti, restante kom karcerigiti dil *expozo-moyeno di ciencala vereso*, konceptas ica vereso segun olua pure abstrakt imajo, quale olu esabis impozata da tre plu frua etapo di socio. Quale komentis Sorel, esas segun la modelo di *astronomio* ke l'utopiisti expektas deskovrar e demonstrar la legi di socio. La harmonio quon li vizis, enemikal ad historio, venas de esforco aplikar a socio la cienco minim dependanta de historio. Olu esforcas rikonocigar su per la sam experimental inocenteso kam Newtonismo, e la felica destino sencese postulata "pleas en lia sociala cienco rolo analogo ad inerteso en racionala mekaniko" (*Materii por teorio pri la proletariato*).

84

La determinista-ciencala latero en la penso di Marx esis precize la brecho tra qua penetris la procedo di "ideologiizo", dum ke lu vivis, e mem plu grande en lua teoriala legacajo al laboristo-movimento. La veno dil subjekto di historio esas ankore ajornata, ed esas l'eminenta historiala cienco, ekonomiko, qua tendencas sempre plu larje garantiar la neceseso di sua propra futura nego. Talmaniere pulsesas ek la vido-feldo di teorio la revolucionala praktiko qua esas l'unika vereso di ta nego. Do importas paciente studiar l'ekonomiala developo, ed ankore admisar, kun Hegelala tranquilesa, la doloro qua, per olua rezulto, restas la "tombeyo di bon intenci". On deskovras ke nun, segun la cienco di revolucioni, koncio sempre

arivas tro frue, e mustas docesar. “Historio pruvis ke ni e ti omna qui pensas same kam ni eroris. Olu klare montris ke la stando di ekonomiala developo en la kontinento esis ankore for maturesko...” dicis Engels en 1895. Dum lua tota vivo, Marx mantenis l’unesala vidpunto di sua teorio, ma l’*expoz*o di lua teorio koncentresis sur la *tereno* dil dominacanta penso per specigar su en la formo di kritiko di partikulara faki, precipue la kritiko di ta fundamentala cienco di borgezala socio, politikal ekonomio. Esas ica mutiluro, pose aceptata kom definitiva, qua konstitucis “Marxismo”.

85

La defekto en la teorio di Marx esas naturale la defekto dil revolucionala lukto dil proletariato di lua epoko. La laboristo-klaso ne permanente deklaris la revoluciono en la Germania di 1848; la Komuno vinkesis en izoleso. Do revolucionala teorio ne ja povis atingar sua propra tota existo. Perdajo en la teorio ipsa implikesis en la fakto ke Marx reduktesis defensar e klarigar olu per la separeso di skolala laboro, che la *British Museum**. Esas precize la ciencala justifikaji facita pri la developo-futuro dil laboristo-klaso, e l’organizanta praktiko mixita kun ta justifikaji, qui divenis obstakli por proletariala koncio ye plu tard etapo.

* Britaniana Muzeo.

86

Omna teoriala nesufico en la *ciencala* defenso dil proletariala revoluciono povas esar reduktata, tam bone por la kontenajo kam por l'expozo-formo, ad identifiko dil proletariato al borgezaro *del vidpunto dil revolucionala sizo di povo*.

87

La tendenco, en la *Manifesto* ed en la historiala pensado di Marx, fonder demonstro dil ciencala legitimeso di proletariala povo per raportar *repetit* experimenti del obskura pasinto igis lu suportar lineal imajo dil developo dil produkto-moyeni pulsata da klaso-lukti, "kombato qua omnafoye finis o per revolucionanta transformo dil generala socio o per la reciproka ruino dil kombatanta klasi". Ma en observebla historiala realeso, "l'Asiana produkto-moyeno" (quale Marx altraloke komentis) retenis sua nemovebleso malgre omna klaso-konfronti: la rurala revolti dil serfi nultempe vinkis la baroni, la sklavo-revolti di antiqueso nultempe vinkis la liberi. La lineala sistemo unesme ne plus vidas la fakto ke *la borgezaro esas l'unika revolucionala klaso qua ultempe vinkis*; samtempe, ke olu esas l'unika klaso por qua la developo dil ekonomio esis la kauzo e la konsequo di olua sizo di socio. La sama simpligo duktis Marx neglijar l'ekonomiala rolo dil stato en la direkto di klaso-socio. Se l'acensanta borgezaro semblas liberigir

l'ekonomio del stato, to esis nur segun la konfundo dil anciena stato kun l'instrumento di klas-opreso en *nemovant ekonomio*. La borgezaro developis sua autonom ekonomiala povo dum la mezepokala periodo dil feblesko dil stato, ye la tempo di feudala fragmento di equilibroza povi. Ma la moderna stato qua, per komercismo, suporteskis la developo dil borgezaro, e qua tandem divenis *olua stato* ye la tempo di "laissez faire, laissez passer*", qua konkluze montros su havar centrala povo en la projetita direkto dil *ekonomiala procedo*. Tamen, Marx povis deskriptar, en *Bonapartismo*, ta skiso dil moderna statala burokrataro, la fuzo di kapitalo e la stato, la konstrukto di "nacionala povo di kapitalo sur laboro, di publika forco organizita por sociala sklavigo", ube la borgezaro renuncas omna historiala vivo qua ne esas olua redukto al ekonomiala historio di kozi, e volas "kondamnesar al sama politikala nuleso kam l'altra klasi". Yen la sociala-politikala bazi dil moderna spektaklo ja fondita, qua negative definas la proletariato kom l'*unika pretendanto ad historiala vivo*.

88

La nura du klasi qui reale konkordas kun la teorio di Marx, la du pura klasi a qui omna analizo en *Das Kapital* duktas, la borgezaro e la proletariato, anke esas la nura du revolucionala klasi en historio, ma segun ula diferanta kondicioni: la borgezala revoluciono esas

* laissez facar, laissez pasar

facita; la proletariala revoluciono esas projeto, ne sur la bazo dil antea revoluciono, ma qualesale diferante. Per neglijar l'*originaleso* dil historiala rolo dil borgezaro, on maskas la konkret originaleso di ca proletariala projeto qua povas facar nulo ecepte per werar sua propra kolori e konocar "l'imenseso di sua taski". La borgezaro ganis povo pro ke olu esas la klaso dil developat ekonomio. La proletariato ipsa povas ganar povo nur per divenar la *klaso di koncio*. La maturo dil produktoforci ne povas garantiar tala povo, mem per la cirkumiro dil augmentita disposedo qua konsequas de tal augmento. La sizo dil stato dal Jakobini ne povas esar olua instrumento. Nul *ideologio* povas servar olu por maskar partala skopi kom generala skopi, nam olu ne povas prezervar irga partala realeso qua ne esas advere olua propra.

89

Se Marx, dum ula periodo di lua partopreno en la lukto dil proletariato, expektis tro multo de ciencala predico, til ke lu kreis l'intelektala bazo por l'iluzioni di ekonomiismo, on savis ke lu ipsa ne sukombis a ta iluzioni. En bone konocata letro di 7 decembro 1867, qua akompanis artiklo en qua lu ipsa kritikis *Das Kapital*, artiklo quan Engels devis publikigar quale se olu venis de enemiko, Marx klare expozis la limito di sua propra cienco: "...La *subjektiva* tendenco dil autoro (forsan impozata da lua politikala poziciono e da lua pasinto), t.e., la maniero per qua lu reprezentas su e per

qua lu prizentas l'ultima rezulto dil aktuala movimento ad altri, tote ne relatas lua aktual analizo." Talmaniere Marx, per ipse denunciar la "partisala konkluzi" di lua objektiv analizo, e per l'ironio di ta "forsan" relate l'ultra-ciencala posiblesi qui esabus impozita, montras samtempe la metodologiala klefo por la fuzo dil du aspekti.

90

Esas en la historiala lukto ipsa ke on mustas realigar la fuzo di savo ed ago, por ke singla termino pozez en l'altra olua validigo. La konstituco dil proletariala klaso kom subjekto esas l'organizo di revolucionala lukti e l'organizo di socio en la *revolucional instanto*: esas ibe ke la *praktikala kondicioni di koncio* existez, en qui la teorio di praktiko konfirmesas per divenar praktikala teorio. Tamen, ica chefa questiono pri organizo esis min konsiderita da revolucionala teorio dum la fondo-epoko dil laboristo-movimento, t.e., kande ca teorio ankore posedis l'*unesala* karaktero qua venabis ek la historiala penso (e quan olu juste intencis developar aden unesala historiala *praktiko*). Kontree, l'organizo-questiono esas la loko dil *nekonsequo* di ca teorio, ed admisas la rikomenco di statal ed hierarkiala metodi di apliko pruntita del borgezala revoluciono. L'organizo-formi dil laboristo-movimento developita pro ca renunco di teorio suafoye tendencis interdiktat la manteno di unesala teorio, dissolvar olu aden diversa specaligita e fragmentita savo. Ica ideologial alieno dil

teorio do ne povas rikonocar la praktikala verifiko dil unesala historiala penso quan olu trahizis, kande tala verifiko venas ek la spontana lukto dil laboristi; olu povas nur helpar supresar olua manifesto e memoro. Tamen, ta historiala formi qui aparis en la lukto precize esas la praktikala tereno qua mankis al teorio por ke olu esez vera. Oli esas la postulo dil teorio, ne ja teoriale formuligita. La *soviet* ne esis teoriala deskovro. E ja la maxim alta teoriala vereso dil Internaciona Laborist-Asociuro esis sua propra existo en praktiko.

91

L'unesma sucesi dil lukto dil Internaciona Laborist-Asociuro igis olu liberigar su del konfuz influi dil dominacant ideologio qua restis en olu. Ma la vinko e represado balde renkontrita avanigis lukto inter du koncepti dil proletariala revoluciono, oli amba kontenanta *autoritatem* dimensiono per qua la koncianta su-liberigo dil klaso abandonesis. Fakte, la disputo qua divenabis nekonziliebla inter la Marxisti e la Bakuninisti esis duopla, pri la povo en revolucionala socio e la prizentit organizo dil movimento, e, pasante del una aspekto al altra, la pozicioni di ta enemiki inversis su. Bakunin kombatis l'iluziono di klas-aboliso per l'autoritatoz uzo di statale povo, previdis la rekonstituco di burokratala regnanta klaso e la diktatoreso di le maxim erudita, o di ti qui judikas su tale esar. Marx, qua kredis ke samtempa maturesko di ekonomiala kontredicaji e di demokratiala edukado dil

laboristi reduktos la rolo dil proletariala stato a kurta fazo di legitimigo di nova sociala relati qui objektive impozos su, denunciis Bakunin e lua partisani kom komplotant auctoritatem eminentaro qua pozabis su super l'Internaciono e formacabis l'extravagant intrigo por impozar a socio la neresponsebla diktatoreso di le maxim revolucionema, o di ti qui tale nominas su. Bakunin efektive rekrutis sua partisani de tala vidpunto: "Ni, nevidebla piloteri meze di populara tempesto, mustas duktar olu, ne per evidenta povo, ma per la kolektiva diktatoreso di omna *kunfederiti*. Diktatoreso sen insigno, sen titulo, sen oficala yuro, e mem plu povoza pro ke olu havos nul aspekto di povo." Do du *ideologii* dil laboristo-revoluciono opozis l'una l'altra: singla ideologio kontenis kritiko partale vera, ma perdabis l'uneso dil historiala penso, e volis establisar su kom ideological *autoritato*. Povo organizuri, quale la Germana Sociala Demokratio o l'Iberiana Anarkiista Federuro, fidele servis l'una o l'altra de ta ideologii; ed omnaloke la rezulto grande diferis de to quo on volis.

92

La fakto ke anarkiisti regardas la skopo dil proletariala revoluciono kom *nemediate prezenta* esas samtempe la grandeso e la febleso dil reala anarkiista lukto (nam en olua individualistala varietati, la pretendi di anarkiismo restas ridinda). Del historiala penso di moderna klasolukti, kolektivist anarkio retenas nur la konkluzo, ed

olua absoluta postulo por ica konkluzo anke reflektetas en olua rezolvema neglijo dil metodo. Do olua kritiko pri la *politikala lukto* restas abstrakta, dum ke olua rezolvo por l'ekonomiala lukto esas ipse afirmata nur kom funkcio dil iluziono dil definitiva solvuro qua eventas per un stroko sur ica tereno, dum la dio dil generala striko o dil revolto. L'anarkiisti mustas *realigar idealo*. Anarkiismo esas l'*ankore ideologia* nego dil stato e di klasi, t.e., dil sociala kondicioni ipsa qui genitas separat ideologii. Esas l'*ideologio di pura libereso* qua egaligas omno e qua eskartas irg ideo pri historiala maligneso. Ica vidpunto pri la fuzo di omna partala postulaji donis ad anarkiismo la merito reprezentar la refuzo di existanta kondicioni por la tota vivo, e ne nur por privilejizita kritikala specaligo; ma ica fuzo, konsiderata nur kom absoluta, segun l'individuala kaprico, ante sua efektigita realigo, anke kondamnis anarkiismo a tro facile remarkebla nekonsequo. Anarkiismo en omna lukto nur mustas repetar ed uzar olua sama simpla konkluzo, pro ke ca unesma konkluzo del komenco identifikesis al integra konsequantajo dil movimento. Do Bakunin, livante la Jurasala Federuro, povis skribar en 1873: "Dum la pasinta non yari, plu mult idei developesis en l'Internaciono kam necesesas por salvar la mondo, se nur idei povus salvar olu, e me defias ke irgu inventez nov ideo. La tempo ne plus esas por idei, olu esas por fakti ed agi." Sendubite, ca koncepto prezervas del historiala penso dil proletariato la certeso ke idei

mustas divenar praktikala, ma olu abandonas la historiala tereno per supozar ke l'adequata formi di ca paso al praktiko ja trovesas e ne plus varios.

93

L'anarkiisti, qui explicite distingesas del toteso dil laboristo-movemento da lia ideologiale konvinko, reproduktos inter li ca separo di kapablesi per provizar oportuna tereno por l'informala dominaco en omna anarkiista organizuro dal propagandisti e defensanti di lia propra ideologio, specialisti mem plu mezvalora pro ke lia kustumal intelektal agado precipue esas la repeto di kelka definitiva veraji. L'ideologiale respekto por decido-unanimeso kelke favoras, en l'organizuro ipsa, la nejenit autoritato dil *libereso-specialisti*; e revolucional anarkiismo expektas de liberigiti la sama sorto de unanimeso obtenata per la sama moyeno. Pluse, la refuzo konsiderar la kontrea kondicioni inter minoritato grupifit en la nuntempa lukto e pos-revolucionala socio di libera homi nutris la permananta separo dil anarkiisti ye l'instanto dil komuna decido, montrita en l'exemplo di infinita nombro di anarkiista revolti en Hispania, lokale limitizita ed aplastita.

94

L'iluziono plu o min explicite mantenat en autentik anarkiismo esas la permananta proximeso di revoluciono qua mustos pruvar l'ideologio, e la

praktikala organizo-modo derivata de ta ideologio, per esar quik atingita. Anarkiismo advere duktis, dum 1936, a sociala revoluciono e la maxim progresem ekspreso di proletariala povo qua ultempe eventis. Itere, takaze on devas remarkar ke la signalo por generala revolto impozesis dal edikto dil armeo. Altralatere, pro ke la revoluciono ne kompletigesis dum l'unesma dii pro l'existo di Franco-ista povo en la duimo dil lando, forte apogata da stranjeri dum ke l'altra parti dil internaciona proletariala movimento ja vinkesis, e pro la travivo di borgezala forci od altra statala laboristopartisi en la kampeyo dil Republiko, l'organizit anarkiista movimento montris su nekapabla extensar la revolucionala mi-vinki o mem defendar oli. Olua agnoskita chefi divenis ministri e gajo-homi dil borgezala stato qua destruktis la revoluciono por perdar l'interna milito.

95

La "ortodoxa Marxismo" dil Ilma Internaciono esas la ciencal ideologio dil socialista revoluciono, qua identifikas omna sua vereso al objektiv procedo en l'ekonomio, ed al progreso di rikonoco di ica neceseso en la laboristo-klaso edukita dal organizado. Ica ideologio trovas fido en la pedagogiala demonstro qua karakterizis utopiala socialismo, ma akompanata da *kontemplema* refero al historiala fluo: tamen, tal atitudo perdis tam multe la Hegelala dimensiono di tota historio kam la nemovant imajo di tota prezento

en utopiala kritiko (ye la maxim alta grado, che Fourier). De tala ciencal atitudo, qua ne povis facar min kam rivivigar simetra etikala posiblesi, venas la sensencaji di Hilderding, kande lu dicas ke rikonocar la neceseso di socialismo ne ofras “irg indikajo pri la praktikal adoptend atitudo. Pro ke esas un kozo rikonocar necesajo, ed esas altra kozo servir tala necesajo” (*Financo-kapitalo*). Ti qui falias intelektar ke l’unesala penso di historio, por Marx e por la revolucionala proletariaro, esis *nule distingita de praktikal adoptend atitudo*, kustumale divenas viktimi dil praktiko quin li samtempe adoptabis.

96

L’ideologio di sociala-demokratial organizo povigis la *profesori* qui edukis la laboristo-klaso, e l’organizo-formo adoptita esis la formo adekuata por ica pasiva lerno. La partopreno dil socialisti dil Ilma Internaciono en politikala ed ekonomiala lukti certe esis konkreta, ma profunde *ne-kritikala*. Olu efektigesis, per la nomo di *revolucionil iluziono*, segun evidenta *reformista* praktiko. Do la revolucionil ideologio esis frakasita dal suceso ipsa di ti qui efektigis olu. La separo di deputisti e jurnalisti en la movimento duktis ti qui ja esabis rekrutita ek la borgezal intelektozi al borgezala vivo-maniero. La sindikala burokrataro konstitucis ta homi ipsa, rekrutita ek la lukti dil industrial laboristi ed ekstraktita ek li, kom kurtajisti di laboro-povo vendebila kom vari ye iusta preco. Por ke lia agemeso semblez

revolucionala, kapitalismo mustabus trovar su nekapabla *suportar* ekonomiale ca reformismo quan olu tolerus politikale en lia legalist agito. Esas tala nekoncilibleso quan lia cienco garantiis, e quan historio omnafoye postulis.

97

Bernstein, pro ke lu esis la socialist-demokrato maxim for politikal ideologio e la maxim kandide ligita al metodologio di borgezala cienco, havis la honesteso dezirar montrar la realeso di ca kontredicajo — la reformista movimento dil Angla laboristi, qui tote ne egardis revolucional ideologio, anke montris ico — ma tandem nur historiala developo ipsa povis senreplike montrar ico. Quankam altre plena de iluzioni, Bernstein negis ke krizo en kapitalista produkto mirakloze koaktos la manuo dil socialisti qui volas heredar la revoluciono nur per tale legitima kronizo. L'instanto di profunda subverso qua venis ek l'unesma mondo-milito, quankam fertila pri koncio, dufoye demonstris ke la sociala-demokratata hierarkio ne esabis revolucionale edukata, ke olu *nule facabis teoriisti* ek la Germana laboristi: unesme, kande la granda majoritato dil partiso raliis al imperiala milito; duesme, kande vinkite olu aplastis la Spartakista revolucionanti. L'ex-laboristo Ebert ankore kredis ye peko, pro ke lu konfesis odiar la revoluciono “quale peko”. E la sama duktisto montris su esar bona prekursoro dil *socialista reprezento* qua balde opozesis

kom absolut enemiko dil proletariato di Rusia ed altraloke per formuligar l'exakta programo di ca nov alieno: "Socialismo signifikas multe laborar."

98

Kom Marxista pensanto, Lenin esis nur *fidela e consequema Kautsky-isto* qua aplikis la *revolucional ideologio* di ca "ortodoxa Marxismo" a Rusa kondicioni, kondicioni qui ne permis la reformista praktiko quan la Ilma Internaciono suafoye facis. L'*externa* direkto dil proletariato, agante per la moyeno di diciplinita celata partiso submisit ad intelektotzi qui divenabis "profesionala revolucionisti", hike divenis mestiero qua ne volas inter-relatar irga regnanta mestiero di kapitalista socio (la carala politikala rejimo omnakaze esis nekapabla ofrar tala posibleso, la bazo di qua esas developit etapo dil borgezaro-povo). Ergo, olu divenas la *mestiero di absoluta direkto* dil socio.

99

L'autoritatoz ideologia radikalismo dil Bolsheviki extensis su tra la mondo kun la milito e la krulo di internaciona sociala demokratio koram milito. La sangoza fino dil demokral iluzioni dil laboristomovimento transformis la tota mondo aden Rusia, e Bolshevismo, qua regnis l'unesma revolucionala rupto facita de ica krizo-epoko, ofris olua hierarkiala ed ideologia modelo al proletariato di omna landi por

“parolar per la Rusa” al dominacanta klaso. Lenin ne reprochis la Marxismo dil Ima Internaciono pro ke olu esas revolucional *ideologio*, ma pro ke olu cesabis esar *revolucionala*.

100

La sama historial instanto, kande Bolshevismo vinkis *por su ipsa* en Rusia, e kande sociala demokratio triumfale kombatis *por l'anciena mondo*, markizas la kompletigita nasko dil stando qua esas ye la kordio dil dominaco dil moderna spektaklo: la *reprezento dil laboristi* radikale opozas la klaso dil laboristi.

101

“En omna antea revolucioni,” Rosa Luxembourg skribis en *Die Rote Fahne** di 21 decembro 1918, “la kombatanti konfrontis l’una l’altra vizajo kontre vizajo: klaso kontre klaso, programo kontre programo. En la nuna revoluciono, la protektanta trupi dil anciena rejimo ne intervenis sub la standardo dil dominacanta klasi, ma sub la standardo di ‘sociala-demokratiala partiso’. Se la chefa questiono dil revoluciono esus libere ed honeste demandata — kapitalismo o socialismo? — sendubite nula hezito esus posibla nun inter la grand amaso del proletariato.” Do, kelka dii ante olua destrukto, la radikala fluo dil Germana proletariato deskovris la sekretajo dil nova kondicioni kreita dal tot antea

* *La Reda Standardo*.

procedo (a qua la reprezento dil laboristi grande kontributabis): la spektaklal organizo dil defenso dil existanta stando, la sociala regno di aspekti per qua nula “chefa questiono” povas esar demandata “libere ed honeste”. La revolucionala reprezento dil proletariato ye ica etapo divenas e la chefa kauzo e la chefa rezulto dil generala falsigo di socio.

102

L’organizo dil proletariato segun la Bolshevika modelo, qua naskis del Rusa avanco-tardeso e l’abandono dil revolucionala lukto dal laboristo-movimento dil avancinta landi, anke renkontris en ta Rusa tardeso omna kondicioni favoranta la kontre-revolucional inversigo qua ta sorto de organizo nekoncie kontenas en sua originala semino. E l’iterit abandono dil majoritato del Europana laboristo-movimento ante la *Hic Rhodus, hic salta** periodo 1918-1920, abandono qua inkluzis la violentoza destrukto di olua radikala minoritato, favoris la tota developo dil Bolshevika procedo e livis la rezultanta mentiajo afirmar su koram la mondo kom l’unika proletariala solvuro. La sizo di statala monopolo pri la reprezento e defenso di laboristo-povo, qua justifikis la Bolshevika partiso, igis olu divenar *to quo olu esis*: la partiso dil *proprietaryi dil proletariato*, esencale eliminante l’antea formi di proprieto.

* “Yen Rhodos, saltez hike!”, de fablo da Aesopos, qua signifikas, “Hike e nun pruvez to quon vu fanfaronas”.

Dum duadek yari, omna kondicioni por la dissolvo di carismo konsideresis en la sempre nerezolvata teoriala debato pri la diversa tendenci di Rusa sociala demokratio – febleso dil borgezaro, la grandeso dil rurano-majoritato, la decidanta rolo dil proletariato koncentrita e kombatema ma mikra minoritato en la lando – tandem revelis olia solvuro per praktiko, per fakti ne prizentat en la hipotezi: la revolucionala burokrataro qua direktis la proletariato donis a socio nova klaso-dominaco per sizar la stato. La strikte borgezala revoluciono esis neposibla; la “demokratiala diktatoreso di laboristi e rurani” esis sensenca; la proletariala povo dil sovieti ne povis mantenar su samtempe kontre la klaso de rurala proprieteri, la blanka nacionala ed internaciona reakto, e sua propra externigit ed alienita reprezento en laboristo-partiso dil absoluta mastri dil stati, dil ekonomio, dil ekspreso, e balde dil penso. La teorio pri la permananta revoluciono da Trotski e Parvus, a qua Lenin fakte membreskis dum aprilo 1917, esis la nura teorio vereskar por la min developita landi relate la sociala developo dil borgezaro, ma nur pos l’introdukto di ca nekonocat elemento, qua esis la klasala povo dil burokrataro. La koncentro dil diktatoreso en la manui dil suprega reprezento di ideologio defensesis maxim konsequante da Lenin, en la nombroza disputi dil Bolshevika direktantaro. Lenin esis omnafoye justa

kontre sua opozanti por ke lu subtenis la solvuro implikata dal pre-iranta decidi dil minoritato nun havant absoluta povo: la demokratio refuzat al rurani *dal stato* anke mustas esar refuzat al laboristi, solvuro qua duktis a refuzo di olu al komunista direktanti dil sindikati e tra la partiso, e tandem til la suprajo dil hierarkiala partiso. Dum la Xma Kongreso, kande la sovieto di Kronstadt esis pafat ed enterigita sub kalumnio, Lenin deklaris kontre la sinistra burokrati organizita en la “Laboristo-Opozo” ca konkluzo, la logiko di qua Stalin plu tarde extensis a perfekta divido dil mondo: “Hike, od ibe kun pafilo, ma ne kun l’opozantaro ... Ni havas sat opozo.”

104

La burokrataro, qua restis kom l’unika proprietero di *statala kapitalismo*, komence certigis sua povo en la lando per tempala federuro kun la ruranaro, pos Kronstadt e per la “nov ekonomiala politiko”; dume, olu externe defensis su per uzar la laboristi enregistrita en la burokratala partiso dil IIIma Internaciono kom acesora forco por Rusa diplomatiko, por sabotar irga revolucionala movimento e por suportar borgezala guvernerii, la suporto di qui olu expektis en internaciona politiko (la povo dil Kuo-min-tang en Chinia dum 1925-1927, la Populara Fronto en Hispania e Francia, edc.). Ma burokratala socio mustis persequar sua propra teroro-projeto kontre la ruranaro por facar la maxim brutala primitiva kapitalist

akumulo en historio. Ica industrialigo dil Stalinist-epoko revelas l'ultima realeso dil *burokrataro*: olu esas la durigo dil ekonomiala povo, la salvo dil esenco dil komercajo-socio per mantenar laboro kom komercajo. Yen la pruvo dil nedependant ekonomio, qua dominacas socio til ke olu rikreas por sua propra skopo la necesa klaso-dominaco: lo signifikas ke la borgezaro kreis autonoma povo qua, tam longe kam olu restas, povas existir sen borgezaro. La totalitera burokrataro ne esas "l'ultima proprietero-klaso en historio" segun la senco di Bruno Rizzi, ma nur *dominacanta klaso kom surogato* por la merkato-ekonomio. La falianta kapitalista privata proprieto remplasesas da simpligita, min diversigita laterala produkturo, *koncentrita* en kolektiva posedajo dil burokratala klaso. Ica min developita formo dil dominacanta klaso anke esas l'expresuro di ekonomiala mindevelopo; ed olu havas nul altra skopo ecepte korektigar ta develop-ajorno en ula regioni dil mondo. La laboristo-partiso, organizita segun la borgezala modelo di separo, furnisis la hierarkiala-statala trabaro por ca plusa edituro dil dominacanta klaso. Anton Ciliga remarkis en Stalinala karcero ke "teknikala questioni pri organizo revelis su esar sociala questioni" (*Lenin e la revoluciono*).

105

Leninismo esas la maxim alta voluntalist expresuro dil revolucional ideologio: la *kohero di lo separata* qua guvernas realeso refuzanta olu; per Stalinismo olu

retrovenis a sua fundamentala nekohero. Lore ideologio ne plus esas armo, ma skopo. La mentiaĵo ne plus kontredicita divenas dementeso. La realeso ed anke la skopo dissolvesas aden la totaliter ideologia proklamo: nur to quon olu dicas esas to quo esas. Olu esas la lokala primitivismo dil spektaklo, la rolo di qua esas, tamen, esencal en la developo dil mondo-spektaklo. L'ideologio qua hike manifestas su ne-ekonomiale transformis la mondo, quale kapitalismo atinginta l'etapo di abundo; olu nur policatre transformis *percepto*.

106

L'ideologia-totalitera klaso havanta povo esas la povo di mondo renversita: quante plu forta olu esas, tante plu olu asertas ke olu ne existas, ed olua forteso esos unesme uzata por afirmar olua ne-existo. Olu esas modesta nur per ica punto, pro ke olua oficala ne-existo anke mustas koincidar kun la *ne plus ultra** di historiala developo, samtempe debita ad olua nefaliebla regno. Vidite omnaloke, la burokrataro mustas esar la *nevidebla klaso* por la koncienco, por ke la toteso di sociala vivo dementeskez. La social organizuro dil absoluta mentiaĵo burjonifas de ca fundamentala kontredicaĵo.

* Nulo plu bona posibla; la maxim alta punto; perfekteso.

Stalinismo esis la regno di teroro en la burokratala klaso ipsa. La terorismo qua esas la bazo dil povo di ca klaso mustas anke frapar ica klaso, pro ke olu havas nula legala garantio, nula rikonocat existo kom proprieto-klaso, quan olu povus extensar a singla de olua membri. Olua reala proprietajo celesis, ed olu divenis proprietero nur per falsa koncio. Falsa koncio povas mantenar sua absoluta povo nur per absoluta teroro, od omna reala motivi esas perdita. La povoza membri dil burokratala klaso havas la yuro proprietar socio nur kom grupo, kom partoprenanti di fundamentala mentiajo: li mustas plear la rolo dil proletariato duktante socialista socio; li esas aktori fidel al texto di ideologia nefideleso. Ma l'efektiva partopreno ipsa en ica falsa eso esez rikonocata kom reala partopreno. Nula burokrato povas individuale subtenar sua yuro havar povo, pro ke pruvar ke lu esas socialista proletario egalas manifestar su kom la kontreajo di burokrato; e pruvar ke lu esas burokrato esas neposibla, pro ke l'oficala vereso dil burokrataro esas ne esar. Do, singla burokrato absolute dependas de *centrala garantio* di ideologio, qua rikonocas kolektiva partopreno en olua "socialista povo" di *omna buokrati quin olu ne exterminas*. Se la buokrati ensemble decidas omno, la kohero di lia propra klaso povas esar certigita nur per la koncentro di lia terorista povo en un homo. En ica homo rezidas l'unika praktikala vereso dil *povo-mentiajo*: la nedisputebla

fixigo di land-limite sempre chanjata. Stalin decidas sen apelo ta qua konkluze esas la posedanta burokrato; t.e., qua nomesas “proletario havanta povo” o “trahizanto pagata dal Mikado e da Wall Street”. Burokratal atomi trovas la komun esenco di lia yuro nur en la persono di Stalin. Stalin esas la regnanto dil mondo qua do savas ke lu ipsa esas l’absoluta homo, por la koncienco di qua existas nula spirito plu alta. “La suvereno dil mondo posedas l’efektiva koncio pri to quon lu esas – l’universala povo di efektigo – en la destruktiva violento quan lu praktikas kontre la kontrea senpova Ego di lua regnati.” Samtempe lu esas la povo qua definas la dominaco-tereno, lu esas *“la povo qua devastas ica tereno”*.

108

Kande ideologio, divenit absoluta pro la posedo di absoluta povo, chanjis de fragmentita savo aden totalitera mentiajo, la historiala penso esis tante perfekte nihiligita ke historio ipsa, ye la nivelo dil maxim empirikala savo, ne plus povas existir. La totalitera burokratala socio vivas en perpetua prezento ube to omnia quo eventis existas nur segun olu kom spaco acesebla da olua policistaro. La projekto, ja formuligita da Napoleon, di “monarkiale direktar l’energio di memoro”, trovis sua tota konkretigo en permananta manipulo dil pasinto, ne nur pri la senci, ma pri la fakti. Ma la kusto di ca liberigo de omnia historiala realeso esas perdar la racionoza refero

nekareebla al *historiala* socio di kapitalismo. On savas to quon la ciencal apliko di dement ideologio kustabus la Rusa ekonomio, se nur per la trompo di Lysenko. Ica kontredicajo dil totalitera burokrataro administrant industrialigita socio, kaptit inter olua bezono por lo racionoza ed olua refuzo di lo racionoza, anke esas un de olua chefa manki relate kustumala kapitalista developo. Same kam la burokrataro ne povas solvar l'agrokultivado-problemo quale kapitalismo solvis to, olu tandem montras su esar inferiora a kapitalismo pri industrialala produkto, autoritatoze projetata sur la bazo di nerealismo e generaligita mentiaji.

109

La revolucionala laboristo-movimento, inter la du militi, exterminesis dal kombinat agado dil Stalinista burokrataro e fashista totaliterismo, qua pruntabis sua organizo-formo del autoritatala partiso probita en Rusia. Fashismo esis defenso dal extremisti por la borgezal ekonomio minacata da krizo e proletariala subverso, *l'asiejo-stando* en kapitalista socio, per qua ca socio salvis su e donis a su prima urjanta racionaligo per igar ke la Stato grandege intervenez en olua direkto. Ma tala racionaligo ipsa charjesis dal imensa senraciono di sua moyeno. Se fashismo defensas la chefa temi di borgezal ideologio qua divenabis konservema (la familio, proprieto, etiko, la naciono) per unigar la mikra borgezaro e la chomati terorigata dal krizo o deceptata dal impotenteso dil socialista

revoluciono, olu ipsa ne esas fundamentale ideologia. Olu prizentas su kom to quo olu esas: violentoza rivivigo di *mito*, qua bezonas partopreno en socio definita da arkaika pseudo-kredaji — raso, sango, chefo. Fashismo esas *teknikale provizat arkaismo*. Olua *fals* analizita mito prenesas en la spektaklala kunteksto dil maxim moderna moyeno di dreso e di iluziono. Do, olu esas un del kauzi en la formaco di lo moderna spektaklala, ed olua partopreno en la destrukto dil anciena laboristo-movimento montras olu esar un del fondanta povi dil nuna socio; ma pro ke fashismo anke esas la *maxim kustoza formo* por prezervar la kapitalista stando, olu kustumale mustas cedar l'avan-ceneyo al granda kapitalista stati, nihiligata da plu racionoza e plu forta formi di ca stando.

110

Kande la Rusa burokrataro tandem sucesis forigar la traci di borgezala proprieto qua jenabis olua regno pri l'ekonomio, per developar olu por sua propra uzo, ed agnoskesis externe inter la granda povi, olu deziris kalme juar sua propra mondo, forigar de olu ta parto dil arbitrieso quan olu exercabis kontre su: olu denunciis la Stalinismo di olua origino. Ma tala denunco restas Stalinista, abritriala, ne-explikata, e sempre korektigata, nam *l'ideologia mentiajo pri olua origino nultempe povas revelesar*. Do la burokrataro povas liberaligar su nek kulturale nek politikale, pro ke olua existo kom klaso dependas de olua ideologia

monopolo qua, en olua pezo, esas olua nura yuro a proprieto. Ideologio certe perdis la pasiono por sua pozitiv afirmo, ma to quo restas de olu, indiferece triviala, ankore havas ta represanta funkcio por interdiktar la maxim mikra konkurencio, por enkarcerigar la toteso di penso. Do la burokrataro ligesas ad ideologio quan nulu kredas. To quo esis terorista divenas mokinda, ma ca moko ipsa nur povas esar mantenata per represar en la dopajo la terorismo quan olu deziras forigar. Ergo, samtempe kande la burokrataro volas montrar sua superioreso pri kapitalismo, olu konfesas ke olu esas *povra parento* di kapitalismo. Quale olua vera historio kontredicas olua legaro, e quale olua grosiere mantenata nulsavo kontredicas olua ciencala pretendi, tale olua projeto konkursar kontre la borgezaro pri la produkto di komercaj-abundo jenesas dal fakto ke tal abundo portas en su *sua implicit ideologio*, e ke to kustumale akompanesas da libereso selektar de senlimita serio de spektaklala fals alternativi, pseudo-libereso qua restas nekoncelebla kun burokratal ideologio.

111

Ye ca instanto dil developo, l'ideologia proprieto-yuro dil burokrataro ja krulas internacione. La povo qua establisabis su nacionale kom fundamentale internacionista modelo mustas konfesar ke olu ne plus povas fingar mantenar sua falsa kohero ultre singla nacionala land-limite. La ne-egal ekonomiala developo

dil diversa burokratari havanta konkursant interesi qui sucesis establisar lia propra “socialismo” en plu kam un lando duktis al publika e tota konfronto inter la Rusa mentiajo e la Chiniana mentiajo. De nun, singla totalitera partiso qua nominas su en ula nacionala laboristo-klasi por la restanta povo dil Stalinista periodo mustas sequar sua propra voyo. Adjuntit al demonstri di interna nego qua aserteskis su koram la mondo per la laboristo-revolto en Estala Berlin, opozante al burokrati olua postulo por “gubernerio di staliferiisti”, e qua ja extensis su til laboristo-konsilantari en Hungaria; la mondala krulo dil federuro dil burokratala trompo esas, en l’ultim analizo, la maxim desfavorant elemento por la nuna developo di kapitalista socio. La borgezaro perdas l’enemiko qua objektive suportis olu per iluzionante unigar omna nego dil existanta stando. Tala spektaklala laboro-divido finas kande la pseudo-revolucionala rolo suafoye dividesas. La spektaklal elemento dil dissolvo dil laboristo-movimento ipse dissolvesos.

112

La Leninist iluziono nun havas nul altra bazo ecepte en Trotskiista tendenci, ube l’identifiko dil proletariala projeto ad hierarkial organizo di ideologio nedeviacante sequis l’experienco di omna olua rezulti. La disto qua separas Trotskiismo del revolucionala kritiko dil nuna socio anke permisas la deferenco quan

olu mantenas relate pozicioni ja falsa kande paruzita per reala kombato. Til 1927, Trotski restis fundamentale en solidareso kun l'alta burokrataro dum esforcar sizar olu por igar ke olu rikomencez advere Bolshevika exterlanda politiko (on savas ke tatempe, por helpar celar la famoza "testamento di Lenin", lu mem kalumniante negis sua partisanso Max Eastman, qua divulgabis olu). Trotski kondamnesis da lua fundamentala vidpunto; pro ke saminstante kande la burokrataro konoceskas su per la rezulto di sua agado kom kontre-revolucionala klaso interne, olu mustas decidir efektive esar tam kontre-revolucionala externe *kam che su*. La konsequanta lukto di Trotski por la IVma Internaciono kontenas la sama nekonsequo. Dum lua tota vivo, lu refuzis rikonocar la povo di separata klaso en la burokrataro, pro ke dum la duesma Rusa revoluciono lu divenabis la senkondiciona suportanto dil Bolshevika organizo-formo. Kande Lukàcs, dum 1923, montris en ica formo la mediacio tandem trovata inter teorio e praktiko — ube la proletariato cesas esar "*spektanti*" dil eventi qui eventas en lia organizo ma konciante selektas e vivas oli — lu deskriptis kom efektiva meriti dil Bolshevika Partiso to omna quon la Bolshevika Partiso *ne esis*. Lukàcs ankore esis, malgre sua profunda teoruala laboro, ideologiisto, lu parolis per la nomo dil povo maxim vulgare externa al proletariala movimento, kredante e pretextante ke lu trovas su, per sua tota personaleso, en ica povo quale se *en sua propra*. La konsequo montris quale ica povo

negas e supresas olua servisti; Lukàcs, senfine negante su, montris per karikatatra klareto to a quo lu exakte identifikas su: la kontreajo di lu ipsa, e la kontreajo di to quon lu asertabis en *Historio e klaso-koncio*. Admaxime, Lukàcs verifikis la fundamentala regulo qua judikas omna intelektozi di ca yarcento: to quon li estimas esas l'exakta mezuro di lia propra *desestiminda* realeso. Tamen, Lenin apene flatachis ta sorto de iluziono pri sua agado; Lenin, qua konkordis ke "politikala partiso ne darfis examinar sua membri por deskovrar se existas kontredicaji inter lia filozofio e la partiso-programo". La reala partiso, l'ideala portreto di qua Lukàcs piktabis ye desjusta tempo, esis advere apta nur por preciza e partikulara tasko: sizar la povo dil Stato.

113

La neo-Leninist iluziono di nuna Trotskiismo, pro ke olu esas omnatempe negata dal realeso di moderna kapitalista socio, e borgezala e burokratala, naturale trovas su maxim aceptata en "min developita" landi formale nedependanta, ube l'iluziono di ula varianto di statala e burokratala socialismo esas konciante manipulita *kom nur ideologio di ekonomiala developo* dal lokala regnanta klasi. La hibrida kompozeso di ta klasi relatas min o plu klare ad ula grado sur la borgezala-burokratala spektro. Lia internaciona manipulado inter ita du poli di existanta kapitalista povo, anke lia ideologia interkonsento — remarkinde

pri Islamismo — expresas la hibrida realeso di lia sociala bazo e finas per forigar de ca degenerata versioni di ideologia socialismo omno serioza ecepte la policistaro. Ula burokrataro esas kapabla formacesar per direktar la nacionala lukto e l'agrala revolto dil rurani: olu pose tendencas, quale en Chinia, aplikar la Stalinista modelo di industrialigo en socio mem min developita kam olta di Rusia di 1917. Ula burokrataro kapabla industrialigar la naciono povas esar formacat ek la mikra borgezaro di armeo-kadri qui sizas povo, quale l'exemplo di Egiptio montras. Ulfoye, inkluzante Aljeria ye la fino di olua milito por nedependo, burokrataro (qua establisabis su kom apudstatala autoritato dum la lukto) serchas l'equilibro di interkonsento per mixar su kun febla nacionala borgezaro. Laste, en l'olima kolonii di nigra Afrika qui restis necelate ligit al borgezaro Occidentala, Amerikana ed Europana, borgezaro formacesas — maxim ofte ek la povo di tradicionala chefi di tribuismo — *per posedo dil stato*. En ica landi ube exterlanda imperialismo restas kom la reala mastro dil ekonomio, etapo atingesas ube la kompenso dil *mediacanti* por lia vendo di indijena produkturi esas la posedo dil indijena stato, stato nedependanta del lokala populo ma ne de imperialismo. Icakaze, olu esas artificiala borgezaro qua ne esas kapabla akumuliar, ma qua simple *disipas* e la parto dil ecesa valoro ekstraktata del lokala laboro e l'exterlanda subsidii de stati o monopoli qui protektas olu. La pruvo ke ta borgezala klasi ne esas kapabla

satisfacar la normal ekonomiala funkcio dil borgezaro pozas koram singla de li subverso segun la burokratala modelo, plu o min adaptita al lokala partikularaji, qua volas sizar olua heredajo. Ma la suceso ipsa di burokrataro en olua fundamentala projeto industrialigar necese kontenas l'expekto di olua historiala falio: per akumular kapitalo, olu akumulas la proletariato, e kreas sua propra nego en lando ube olu ne ja existas.

114

En ica kompleksa e terorinda developo qua portis l'epoko di klaso-lukti vers nova kondicioni, la proletariato dil industrialia landi tote perdis la afirmo di sua autonoma vidpunto ed, en l'ultim analizo, *sua iluzioni*, ma ne sua eso. Olu ne supresesas. Olu restas neredukteble existant en la pluintensigit alieno di moderna kapitalismo: olu esas la granda majoritato di laboristi qui perdis omna povo sur l'uzo di lia vivi, e qui, *quik kande li saveskas ito*, ridefinas su kom la proletariato, la nego en la sino di ca socio. Ica proletariato objektive plufortigesas dal desaparado dil ruranaro, anke dal extenso dil logiko di fabrikerio-laboro al granda parto dil "servo-mestieri" e l'intelektozo-mestieri. Ica proletariato ankore esas *subjektive* for sua praktikala klaso-koncio, ne nur inter l'employati ma anke inter la laboristi qui ja deskovris nur la nepotenteso e la mistifiko dil olima politiko. Tamen, kande la proletariato deskovras ke olua propra

externigita povo kontributas al permananta fortigo di kapitalista socio, ne plus nur per la formo di olua laboro, ma anke per la formo dil sindikati, dil partisi, o dil statale povo quan olu konstruktabis por liberigar su, olu anke deskovras per konkreta historial experienco ke olu esas la klaso tote enemikal ad irga fixigit externigo ed irga specialigo di povo. Olu portas *la revoluciono qua darfus livar nulo exter su ipsa*, la postulo por la permananta dominaco dil pasinto dal prezento, e la tota kritiko di separo; ed esas por ico ke olu mustas trovar l'adequata formo en ago. Nula quantesala plubonigo di olua mizero, nul iluziono pri hierarkial integrito, esas duranta kuracivo por olua deskontento, pro ke la proletariato ne povas verdicante rikonocar su en partikulara malajo quan olu subisas, do nek en *kompensato por irga partikulara malajo*, nek en kompensato por multa tala malaji, ma nur en l'*absoluta malajo* di esar forjetita al vivo-bordi.

115

On povas ja konkluzar pro la nova signi di nego, miskomprenata e falsigata dal spektaklala developo, qui kreskas en la maxim ekonomiale developita landi ke nov epoko apertesas: pos l'unesma subverso-esforco dal laboristi, *esas nun la kapitalist abundo qua falias*. Kande la kontre-sindikatala lukti di Ocidentala laboristi esas quik represita, precipue dal sindikati, e kande la nuntempa revolti dil yuni komencas unesma senforma protesto en qua, tamen, li forjetas l'anciena

spcaligita politiko, arto ed omnadia vivo, ta fakti esas du lateri di nova spontana lukto qua komencas per *kriminal* aspekto. Olti esas la prekuranti dil duesma proletarial asalto kontre klaso-socio. Kande la perdit infanti di ca ankore nemovant armeo riaparos en ca tereno, qua chanjis ma restas same, li sequas nova “generalo Ludd” qua, cafoye, lansas li vers la destrukto dil *mashini di permisita konsumo*.

116

“La politikala formo tandem deskovrita per qua l’ekonomiala liberigo di laboro esez atingata” klare formacesis dum ica yarcento en la revolucionala laboristo-konsilantari, en qui esas koncentrata omna decido- ed administro-funcioni, e qui kunfederas inter su per delegati responsanta pri lia bazala membri e qui esas irgatempe revokebla. Olia aktual existo til nun ofras nur kurta skisuro, quik kombatata e vinkata da diversa defenso-forci dil klaso-socio, inter qui on ofte mustas agnoskar olia propra falsa koncio. Pannekoek juste insistis pri la fakto ke selektar povo por la laboristo-konsilantari “propozas problemi” vice provizas solvuro. Ma ca povo esas exakte la loko ube la problemi dil proletariala revoluciono trovos reala solvuro. To esas la loko ube l’objektiva kondicioni di historiala koncio esas kunvenita; la realigo di *agiva* direta komunikio, ube spcaligo, hierarkio e separo finas, ube existanta kondicioni transformesas “aden kondicioni di uneso”. Hike la proletariala homo povas

venar ek sua lukto kontre kontemplo: lua koncio esas kapabla por la praktikal organizo quan lu donis a su, nam ica koncio ipsa esas neseppurebla del koherem internveno en historio.

117

En la povo dil konsilantari, qui mustas internacione supplantar omna altra povi, la proletariala movimento esas sua propra produkturo, e ca produkturo esas la produktanto ipsa. Olu esas sua propra skopo. Nur ibe la spektaklala nego di vivo esos suafoye negita.

118

La aparo dil konsilantari esis la maxim alta realeso dil proletariala movimento dum l'unesma quarimo dil yarcento, realeso qua restis neremarkata o travestiata pro ke olu desaparitis kun la restajo di movimento quan l'ensamble di historial experienco di ta epoko negis e nihiligis. En la nova tempo di proletariala kritiko, ca rezulto retrovenas kom l'unika nevinkita parto dil vinkita movimento. La historiala koncio, qua savas ke olu havas en su sua nura existo-moyeno, nun povas rikonocar lo, ne plus ye la periferio di to quo sinkas, ma ye la centro di to quo acensas.

119

Revolucional organizuro existanta ante la povo dil konsilantari — olu deskovrez sua propra apta formo

per lukto — pro omna ta historiala kauzi ja savas ke olu ne darfas *reprezentar* la klaso. Olu nur bezonas rikonocar su kom radikala separo del *mondo di separo*.

120

La revolucional organizuro esas la koherem expresuro dil teorio di praktiko eniranta ne-unlatera komunikio kun praktikala lukti, tale divenante praktikala teorio. Olu propria praktiko esas la generaligo di komunikio e la koheremeso en ta lukti. En la revolucional instanto dil dissolvo di sociala separo, ca organizuro devas rikonocar sua propria dissolvo kom separat organizuro.

121

La revolucional organizuro povas esar nulo ecepte l'unesala kritiko di socio, t.e., kritiko qua ne interkonsentas kun irga formo di separata povo irgaloke en la mondo, e kritiko globale pronuncata kontre omna parti dil sociale alienata vivo. En la lukto dil revolucional organizuro kontre klaso-socio, l'armi esas nulo altra kam l'*esenco* dil kombatanti ipsa: la revolucional organizuro ne povas riproductor en su la kondicioni di skismo e di hierarkio qui esas la kondicioni dil dominacanta klaso. Olu mustas sempre luktar kontre sua deformato en la regnanta spektaklo. L'unika limito por partopreno en la tota demokratio dil revolucional organizuro esas l'agnosko dil efektiva su-proprio, per omna olua membri, dil koheremeso di

olua kritiko, koheremeso qua devas esar pruvata en la kritikala teorio ipsa ed en la relato inter olu e politikala agado.

122

Kande la sempre kreskanta realigo di kapitalist alieno ye omna niveli, per igar sempre plu desfacila ke laboristi rikonocez e nomez sua propra mizero, donas a li l'alternativi refuzar *omna lia mizero, o nule refuzar*, la revolucional organizuro saveskez ke olu ne plus povas *kombatar alieno per alienata formi*.

123

La proletariala revoluciono tote dependas del necesajo ke, unesmafoye, esas teorio kom l'intelekto di homala praktiko qua mustas esar rikonocata e vivata dal amasi de homi. Olu postulas ke laboristi divenez dialektikisti e praktikez to quon li pensas; do olu demandas de *homi sen qualeso* multe plu multe kam la borgezala revoluciono demandis del kapabla homi quin olu delegis por facar olua laboro: nam la partala ideologia koncio konstruktita da parto dil borgezala klaso fondesis sur ca *centrala parto* dil sociala vivo, l'ekonomio, per qua ca klaso *ja regnis*. Ica developo ipsa di klaso-socio til l'organizo di ne-vivo do duktas la revolucionala projekto *videble* divenar to quon olu ja *esencale* esis.

124

Revolucionala teorio nun esas l'ennemiko di omna
revolucional ideologio, ed olu *savas ke olu esas to.*

V. tempo ed historio

“O jentilhomi, vivo esas kurta...
E se ni vivas, ni vivas por fular reji.”

—Shakespeare, *Henry IV*

125

Homo, “la negant ento qua esas nur segun quante lu supresas Eso”, esas identa a tempo. La proprigo da homo di sua propra naturo esas anke lua sizo dil developo dil universo. “Historio ipsa esas reala parto di *naturala historio*, dil transformo di naturo aden la homo” (Marx). Inverse, ica “*naturala historio*” havas nul altra efektiv existo ecepte per la procedo di homala historio, l’unika vidpunto de qua on povas vidar ica historiala toteso, simile al moderna teleskopo, la povo di qua igas on kapabla vidar *tra tempo* la foriranta nebulosi ye la periferii dil universo. Historio sempre existis, ma ne sempre per olua historiala formo. La tempaligo dil homo, quale efektigata dal mediaco di socio, egalas la homaligo di tempo. La nekoncia movo

di tempo manifestas su e *divenas vera* en historiala koncio.

126

La propra historiala movo, quankam *ankore celata*, komencas en la lenta e nesentebla formaco di “la reala naturo dil homaro”, ica “natura genitita en homala historio – en l’ago genitar homala socio”, ma la socio qua lore dominacas tekniko e linguo, se olu ja esas la produkturo di olua propra historio, nur koncias pri perpetua prezento. Omna savo, restriktit al memoro di le maxim evoza, sempre portesas da *le vivanta*. Nek morto nek genito komprenesas kom lego di tempo. Tempo restas senmova, quale inkluzata spaco. Kande plu kompleksa socio rikonoceskas tempo, olua tasko esas prefere negar olu, pro ke olu vidas en tempo ne to quo pasas, ma to quo rivenas. Senmova socio organizas tempo segun sua nemediat experienco pri naturo, en la modelo di *ciklala* tempo.

127

Ciklala tempo ja dominacas l’experienco di nomadi, pro ke li trovas la sama repetanta kondicioni ye singla etapo dil vagado. Hegel remarkas ke “la vagado di nomadi esas nur formala, pro ke olu limitizesas ad uniforma spaci”. La socio qua, lokale fixigita, donas a spaco aranujo di individualigita loki, talmaniere esas limitizit en ta lokalizo. La tempala riveno a simila loki

nun esas la pura riveno di tempo al sama loko, la repetado di gesto-serio. La movo de rurala nomadismo a sedentaria agrokultivado esas la fino di ociema e senkontena libereso, la komenco di laboro. L'agrala produkto-modo, dominacata dal ritmo dil sezoni, generale esas la bazo di tote developita ciklala tempo. Eterneso en ica tempo esas *interna*: olu esas hike la riveno di lo sama. Mito esas l'unesala konstrukto di penso qua garantias la tota kosmal ordino cirkum l'ordino ja facita da ca socio en olua bordi.

128

La proprigo di tempo, la produkto dil homaro per homala laboro, developesas en socio separata aden klasi. La povo qua konstitucis su sur la skarseso dil socio di ciklala tempo, la klaso qua organizas ica sociala laboro e proprigas olua limitizat eceso-valoro, anke proprigas la *tempal eceso-valoro* di olua organizo di sociala tempo: nur olu posedas la ne-inversigebla tempo di le vivanta. La richeso qua povas koncentresar nur en la manui dil regnanti por esar spensata por luxozza festi egalas disipo di *historiala tempo ye la surfaco di socio*. Nur la posedanti di historial eceso-valoro havas la savo e juo pri real experiencat eventi. Ica tempo, separata del kolektiv organizo di tempo qua dominacas la repetiva produkto dil bazo di sociala vivo, fluas super sua propra senmova socio. To esas la tempo di aventuro e milito, kande la mastri di ciklala socio persequas lia personala historii; to anke esas la tempo

qua venas per la lukti kontre stranjera socii qua perturbas la nechanjebla social ordino. Ergo, historio venas koram homi kom ulo stranjera, kom to quon li ne volis e kom to kontre quo li supozabis su protektata. Ma per ica cirkum-iro anke retrovenas la negativa *desquiteso* dil homo, qua genitas omna developo qua (tempale) dormeskabis.

129

Ciklala tempo ipsa esas tempo sen konflikto. Ma en ica infanteso di tempo la konflikto instalesas: historio unesme luktas por esar historio en la praktikal agado dil mastri. Ica historio neprofunde kreas ulo ne-inversigebla; olua movo konstitucas la tempo ipsa quan olu exhaustas en la ne-exhaustebla tempo di ciklala socio.

130

La “kolda socii” esas ti qui extreme lentigas lia parto di historio; ti qui mantenas en duriv equilibrio lia konflikti kontre la naturala ed homal cirkumajo e lia interna konflikti. Se l’extrema diverseso dil institucuri establisita por ita skopo atestas la plastikeso dil auto-kreo di homala naturo, ca atesto evidente aparas nur por l’extern observanto, por l’etnologiiisto retrovidante de historiala tempo. En omna ta socii, definitiva strukturo exkluzas chanjo. L’absoluta konformigo dil existanta sociala praktiko, a qui omna homala posiblesi

sempre identifikesas, havas nul altra externa limito ecept la timo retrofalar aden senform animaleso. Hike, por restar homala, homi mustas restar lo sama.

131

La nasko di politikala povo — qua semblante relatas la lasta granda teknikala revolucioni, ex., fero-fuzo, ye la komenco di periodo qua experiencos nula plusa granda chanjo til l'acenso di moderna industrio — anke esas l'instanto dil unesma dissolvo dil ligili di parenteso. De lore, la sucedo di generacioni ekiras la domeno di pure naturala ciklaleso por divenar ordinit evento, sucedo di povi. Ne-inversigebla tempo esas la tempo di ta qua regnas; e dinastii esas olua unesma mezurilo. Skribo esas olua armo. Per skribo, linguo atingas sua tota nedependanta realeso di mediaco inter koncii. Ma ca nedependo esas identa al generala nedependo di separata povo kom la mediaco qua konstitucas socio. Kun skribo aparis koncio qua ne plus portesas e transmisesas en la nemediata relato di le vivanta: nepersonala memoro, qua esas la memoro dil administro di socio. “Skribaji esas la pensaji dil Stato; l'arkivi di olua memoro” (Novalis).

132

La kroniko esas l'expresuro dil ne-inversigebla tempo di povo, anke l'utensilo qua mantenas voluntanta progreso di ta tempo per enregistragar olua antea traci,

nam ica temp-ordino tendencas krular pro la forteso di singla partikulara povo; retrofalante aden l'indiferent oblivio di ciklala tempo, l'unika tempo konocata dal amasi de rurani qui, en la krulo di imperii e lia kronologii, nultempe chanjas. La *posedanti di historio* pozis *senco* en tempo: sinso qua esas anke *senco*. Ma ca historio desfaldas su e perisas aparte; olu livas la fundamentala socio nechanjebla, nam olu esas precize to quo restas separata del komuna realeso. Talmaniere la historio dil Oriental imperii venas a ni kom historio di religii: ta kronologii, qui falabis aden ruini, livis nur la semblante autonoma historio dil iluzioni qui envelopis oli. La mastri qui retenis la *privata proprieto di historio*, protektata da mito, ipse retenis olu unesme per la moyeno di iluziono. En Chinia ed Egiptia, li longatempe havis monopolo pri la nemortiveso dil anno; simile, lia unesme agnoskata dinastii esas l'imaginal aranko dil pasinto. Ma ca iluzionigiva posedo dil mastri anke esis la nura posibla posedo, tainstante, di komuna historio e di lia propra historio. La plugrandigo di lia efektiva historiala povo kuniris vulgarigo di iluzionigiva mitala posedo. To omna konsequas del simpla fakto ke, irge quante la mastri pleis la rolo mitale garantiar la permanenteso di ciklala tempo (quale en la sezona ritui facita dal Chiniana imperiestri), tante li ipsa atingis relativa liberigo de ciklala tempo.

133

La sika, ne-explikata kronologio quan deigita povo parolis a sua servisti (esar komprenata nur kom teral exekuto dil imperi dil mito) destinesis esar vinkata e divenar konciata historio; ma lo bezonis reala partopreno en la historio experiencata da granda amasi de homi. De ta praktikala komuniko inter ti qui *rikonocis su* kom posedanti di partikulara prezento, qui experiencis la quantesala richeso di eventi, quale lia propra agado e la loko quan li habitis — lia tempo — naskis la generala linguo di historiala komuniko. Ti por qui ne-inversigebla tempo existas deskovras ibe e lo *memorinda* e la *minaco di oblivio*: “Herodotos di Halikarnassos prizentas hike la rezulti di sua inquesto, por ke tempo ne abolizez la labori di homi...”

134

Rezonar pri historio esas, neseppureble, *rezonar pri povo*. Grekia esis ta instanto kande povo ed olua chanjo unesme diskutesis ed intelektesis, la *demokratia dil mastri* dil socio. To esis l’inversigo dil kondicioni experiencata dal despotala stato, ube povo nultempe quitigas ecepte kun su, en la ne-acesebla obskureso di olua maxim koncentrata punto: per la *palacala revoluciono*, la suceso o falio di qua on ne darfis diskutar. Tamen, la partigita povo dil Greka stati existis nur en la *spenso* di sociala vivo, la produkto di qua restis separata e senmova en la sklavo-klaso. Nur ti

qui ne laboras vivas. La principio dil separo qua interne fondis singla Greka stato esis externigit en la separeso di oli ed en la lukto por l'exploto dil stranjer urbi. Grekia, qua revabis pri universalala historio, faliis unigar su koram l'invado; mem faliis unigar la kalendarii di sua nedependant urbi. Historiala tempo koncieskis en Grekia, ma ne pri su.

135

Pos la desaparado dil lokale favoranta kondicioni konocata dal Greka stati, la regreso di Ocidentala historiala penso ne akompanesis da ri-establiso dil anciena mital organizuri. En l'inter-shoki dil populi dil Mediteraneo, en la formaco e krulo dil Romana stato, *mi-historiala religii* aparis qui divenis fundamental elementi dil nova tempo-koncio, e divenis homarmaro por separata povo.

136

Monoteistala religii esis la konceso inter mito ed historio, inter ciklala tempo ankore dominacanta produkto e ne-inversigebla tempo en qua populi inter-shokas l'una l'altra e rikonstitucas su. La religii genitita da Judaismo esas l'abstrakt universal agnosko di ne-inversigebla tempo qua esas demokratiigita, qua aceptas omnu, ma nur en lo iluziona. Tempo esas tote orientizit ad un ultim evento: "La rejio di Dio proximeskas." Ita religii naskis en la tero di historio, ed

establisesis ibe. Ma li restas ibe radikale opozante historio. Mi-historiala religio establisas qualesala departo-punto en tempo (la nasko di Kristo, la flugo di Mohamed), ma olua ne-inversigebla tempo — introduktante efektive akumululo qua en Islam aparas kom vinko, od en la Kristanismo dil Reformo kom plugrandigo di kapitalo — fakte inversigesas en religiala penso kom quaza *konto adretro*: la varto, en tempo diminutanta, por aceso al altra reala mondo, la varto por la fina Judicio. Eterneso venas ek ciklala tempo. Olu esas lo ultra. Olu esas l'elemento qua diminutas la ne-inversigebleso di tempo, qua supresas historio en historio ipsa, per pozar su *ye l'altra latero di tempo ne-inversigebla* kom pura puntal elemento aden qua ciklala tempo eniras ed abolisesas. Bossuet itere dicas: “E per la moyeno dil paso di tempo, ni eniras aden l'eterneso qua ne pasas.”

137

La Mezepoko, ta nekompletigita mitala mondo qua havis sua perfekteso exter su, esas l'instanto kande ciklala tempo, qua ankore regnas la plu granda parto di produkto, advere derodesis da historio. Ula ne-inversigebla tempaleso esis rikonocat individuale da omnu, en la sucedo dil vivo-etapi, en vivo konsiderata kom vojajo, paso sen riveno a mondo di qua la signifiko esas altraloke: la *pilgrimanto* esas la homo qua venas ek ica ciklala tempo por aktuale divenar la vojajanto qua singlu simbolale esas. Personala

historiala vivo sempre trovas sua parfino en la domeno di povo, per partoprenar lukti di povi o lukti por povo; ma la ne-inversigebla tempo di povo partigesas senfine, sub la general unigo di orientizita tempo dil Kristan epoko, en mondo di *armizita fido*, ube la ludo dil mastri turnas cirkum fideleso e la defio kontre debita fideleso. Ita feudala socio, qua naskis del renkontro di “l’organizo-strukturo dil vinkant armeo developite dum la vinko” e la “produktiva forci trovata en la vinkita lando” (*Germana ideologio*, Marx) — e necesesas inkluzar inter l’organizo di ta produktiva forci lia religiala linguo — dividabis la dominaco di socio inter l’Eklezio e stato-povo, suafoye subdividita aden la kompleksa relati di suvereneso e vasaleso en ed inter rurala domeni ed urbala komoni. En ica diverseso di posibla historiala vivo, la ne-inversigebla tempo qua senkoncie forportis la profunda socio, la tempo vivata dal borgezaro en la produkto di komercaji, la fondo e kresko di urbi, la komercala deskovro dil Tero — la praktikal experimento qua por sempre destruktas omna mital organizo dil kosmo — ta ne-inversigebla tempo lente revelis su kom la nekonocata laboro di tempo, kande faliis la grand oficala historial entraprezo di ca mondo: la Kruco-militi.

138

Dum la dekada dil Mezepoko, la ne-inversigebla tempo qua invadas socio sentesas dal koncio ligita al anciena stando, en la formo di obsedo pri morto. To esis la

melankolio di dissolvanta mondo, la lasta mondo en qua la sekureso di mito ankore equilibras historio; e pro ca melankolio omna terala kozi movas nur vers dekada. La granda revolti dil Europana rurani anke esis lia esorcismo *respondar al historio* qua violente arachas li del patriarkala dormo quan la feudala tutelato garantiabis. To esas la milyarist utopio pri la *terala realigo di paradizo*, ube to quo esis ye l'origino di mi-historiala religio retrovenas al avanajo, kande Kristana komoni, quale la Judala mesianismo de qua oli venabis, respondis al lora trubli e desfortunaji, vartis la proxima realigo dil rejio di Deo, e talmaniere mixis elemento di anxio e subverso aden anciena socio. Kristanismo, partoprenante la povo dil imperio, negis to quo tatempe restis de ta espero kom simpla superstico; to esas la signifikio di ta arkitipo di omna modern *apologii*, la afirmo di santa Augustin ke l'instalit Eklezio ja longatempe esabis ita rejio pri qua on parolabis. La sociala revolto dil milyarista ruranaro naturale definesas unesme e precipue kom deziro destruktar l'Eklezio. Ma milyarismo developis su en la historiala mondo, e ne en la domeno di mito. La moderna revolucional esperi ne esas la senraciona konsequi dil religiala pasiono di milyarismo, quale Norman Cohn supozas montrir en *La Persequo dil milyaro*. Tote kontree, esas milyarismo, revolucionala klaso-lukto parolante lastafoye per la linguo di religio, qua ja esas moderna revolucionala tendenco ankore mankanta la *koncio esar nur historiala*. La milyaristi mustis vinkesar

pro ke li ne povis rikonocar la revoluciono kom lia propra entraprezo. La fakto ke li vartis externa signo dil decido di Deo por agar esas l'ideologia korolaro di praktiko en qua la revoltanta rurani sequas direktanti de exter lia propra grupi. La rurano-klaso ne povis atingar justa koncio pri la funkcio di socio e pri la maniero direktar sua propra lukto; pro ke olu mankis ita kondicioni di uneso en sua ago ed en sua koncio, olu expresis sua projeto e militis segun l'imajari dil terala paradizo.

139

La nova posedo di historiala vivo, la Renesanco qua trovis sua pasinto e sua legitimeso en antiqueso, kunportis joyoza rupto di eterneso. Olu ne-inversigebla tempo esas to dil infinit akumulado di savo, e la historiala koncio qua rezultas del experienco di demokratala socii e la forci qui ruinas oli rikomencas, per Machiavelli, l'analizo di sekularigita povo, dicas lo olime nedicebla pri la stato. En l'ebulianta vivo dil Italiana urbi, en l'arto di festi, vivo konocesas kom juo di tempo-paso. Ma ca juo pri la paso esis ipse tempala. La kansono da Laurent de Medici, qua Burckhardt konsideras esar l'expresuro dil "spirito ipsa dil Renesanco", esas la panegiro quan ica frajila historiala festino enuncis por su ipsa: "Quante bela esas yuneso—quante rapide olu foriras."

La sencesa movo por monopoligo di historiala vivo dal Stato dil absoluta monarkio, sorto de transformo vers la tota dominaco dal borgezala klaso, montras en olua vereso to quo esas la nova ne-inversigebla epoko dil borgezaro. La borgezaro ligesis a *laboro-tempo* unesmafoye liberigita de lo ciklala. Laboro divenis, per la borgezaro, *laboro qua transformas historiala kondicioni*. La borgezaro esas l'unesma dominacanta klaso por qua laboro esas valoro. E la borgezaro qua supresas omna privilejo, qua ne rikonocas irga valoro ne derivata del exploto di laboro, juste facas identa a laboro sua propra valoro kom dominacanta klaso, e facas ek la progreso di laboro sua propra progreso. La klaso qua akumulas komercaji e kapitalo kontinue modifikas naturo per modifikar laboro ipsa, per deskatenizar olua produktiveso. Omna sociala vivo esis ja koncentrit en l'ornamentala povreso dil korto, ornivo por la kolda statal administraro qua kulminis en "la mestiero di rejo": ed omna partikulara historiala libereso mustas konsentar ad olua vinko. La feudala libereso dil ne-inversigebla tempo-ludo konsumesis en lia ultima perdita batalii, en la militi dil Fronde* o la revolto dil Skoti por Charles Edward. La mondo chanjesis ye sua bazo.

* Interna militi en Francia.

141

La triumfo dil borgezaro esas la triumfo di *profunde historiala tempo*, pro ke olu esas la tempo di ekonomiala produkto qua permanente transformas socio del bazo til la somito. Tam longe kam agrala produkto restas kom la chefa laboro, la ciklala tempo qua restas ye la bazo di socio nutras la mixita forci di *tradiciono*, qua lentigas la movo. Ma la ne-inversigebla tempo dil borgezal ekonomio extirpis ica restaji tra la tota mondo. La historio qua til lore aparabis kom l'unika movimento di individui e dil regnanta klaso, e do skribita kom historio di eventi, nun intelektesas kom la *general movemento*, ed en ica severa movimento, individui sakrifikesas. Historio qua deskovras sua bazo en politikal ekonomio nun savas pri l'existo di to quo esabis olua senkoncio, ma qua nihilominus ankore restas la senkoncio quan olu ne povas tirar aden la lumo. Esas nur ica blinda pre-historio, nova fataleso quan nulu dominacas, quan la merkato-ekonomio demokratigis.

142

La historio en omna profundaji di socio tendencas perdesar ye la surfaco. La ne-inversigebla triumfo di tempo anke esas olua metamorfoso aden la *tempo di kozi*, pro ke l'armo di olua triumfo esis precize l'amasala produkto di kozi, segun la legi dil komercajo. Do la chefa produkturo quan ekonomiala developo

movis de luxozza skarseso til nuna komuna konsumajo esas *historio*, ma nur kom la *historio* dil abstrakta movo di kozi dominacanta omna qualesala parti di vivo. Kontre ke plu frua ciklala tempo suportabis sempre kreskanta porciono di *historiala* tempo vivata da individui e da grupi, la ne-inversigebla tempo-dominaco di produkto tendencos a sociale nihiligar ica vivata tempo.

143

Talmaniere la borgezaro konocigis da socio ed impozas a socio ne-inversigebla *historiala* tempo, ma olu refuzis uzo di olu da socio. “Esis *historio*, ma ne plus” (*Mizero di filozofio*, Marx), pro ke la klaso dil posedanti dil ekonomio, qua ne povas separar su de *ekonomiala historio*, anke mustas represar kom nemediata minaco irga altra ne-inversigebla uzo di tempo. La dominacanta klaso, konstitucita ek *specialisti pri la posedo di kozi*, qui esas li ipsa, per la posedo di kozi mustas ligar sua fato al manteno di ca realigita *historio*, al permanenteso di nova nmovebleso *en historio*. Unesmafoye la laboristo, ye la bazo di socio, ne esas materiale *stranjer ad historio*, nam nun esas per olua bazo ke socio ne-inversigeble movas. Per la postulo *vivar* la *historiala* tempo quan olu facas, la proletariato trovas la simpla ne-obliviebla centro di sua revolucionala projeto; e singla til nun sensucesa esforco efektigar ica projeto markizas posibla departo-punto por la nova *historiala* vivo.

144

La ne-inversigebla tempo dil borgezaro, mastro di povo, unesme prizentas su per sua propra nomo, kom absolut origino, la yaro un del republiko. Ma la revolucional ideologio di generala libereso qua destruktabis l'ultima restaji dil mital organizo di valori, ed omna tradicionala regulizo di socio, ja revelabis la vera volo quan olu kostumizabis segun la Romana modo: generaligita *libereso di komerco*. Komercajo-socio, lore deskovrante ke olu mustas rikonstruktar la pasiveso quan olu mustis fundamentele sukusar por establisar sua propra pura regno, "trovas en Kristanismo, kun olua kulto dil abstrakta homo..., la maxim konvenanta religiala formo" (*Das Kapital*, Marx). La borgezaro lore konkluzis interkonsento kun ica religio, interkonsento anke expresita per la prizento di tempo: olua propra kalendaro abandonita, olua ne-inversigebla tempo retrodonita por esar modlita segun la *Kristan epoko*, la sucedo di qua olu durigas.

145

Per la developo di kapitalismo, ne-inversigebla tempo esas *mondale unigita*. Universalala historio realigesas, nam la tota mondo unigesas sub la developo di ca tempo. Ma ca historio, qua esas samtempe sama omnaloke, ankore esas nur l'intra-historiala refuzo di historio. Olu esas la tempo di ekonomiala produkto,

tranchita aden egal abstrakta fragmenti, qua manifestas su tra la tota planeto kom *la sama dio*. Unigita ne-inversigebla tempo esas la tempo dil *mondala merkato*, e korolario dil mondala spektaklo.

146

La ne-inversigebla tempo di produkto esas unesme la mezurilo di komercaji. Ergo, la tempo qua oficale asertas su al toteso dil mondo kom la *generalata tempo dil socio*, signifikante nur la partikular interesanti qui konstitucas olu, esas *nur un partikulara tempo*.

VI. spektaklala tempo

“Ni havas nulo por ni ecepte tempo, quan mem ti qui ne havas hemo povas juar.”

—Baltasar Graciàn, *Oráculo Manual y Arte de Prudencia* (Oraklo-Manulibro e l’Arto di Prudenteso)

147

La produkto-tempo, la komercaĵo-tempo, esas infinit akumulado di egal intervali. Olu esas l’abstraktigo di ne-inversigebla tempo, omna segmenti di qua mustas pruvar per la horloĵo sua quantesal egaleso. Ica tempo esas, en omna olua efektiva realeso, to quo olu esas per sua *kambiebla* karaktero. Esas en ica sociala dominaco dil tempo-komercaĵo ke “tempo esas omno, homo esas nulo; lu esas admaxime la kadavro di tempo” (*La Mizero di filozofio*, Marx). Olu esas devalorata tempo, la tot inversaĵo di tempo kom “feldo di homala developo”.

148

La generala tempo di homala nedevelopo anke existas en la komplemental elemento di *konsumebla tempo* qua

rivenas al omnadia vivo di socio, de ca determinita produkto, kom *pseudo-ciklala tempo*.

149

Pseudo-ciklala tempo esas fakte nur la *konsumebla travestio* dil komercajo-tempo di produkto. Olu kontenas l'esencala traiti di kambiebla homogen unaji e la supreso dil qualesala dimensiono. Ma esante la laterala produkturo di ca tempo destinata por la tardeso dil konkret omnadia vivo — e la manteno di ca tardeso — olu trovas su charjata per pseudo-valorizi e mustas aparar kom serio de false individualigit instanti.

150

La pseudo-ciklala tempo esas to dil konsumo di modern ekonomiala travivo, augmentita travivo, ube omnadia vivo restas privacata de decido e submisesas, ne plus al natural ordino, ma al pseudo-naturo developita en alienata laboro; do ica tempo *tote naturale* trovas l'anciena ciklala ritmo qua guvernis la travivo di pre-industriala socii. Pseudo-ciklala tempo samtempe fondesas sur la naturala traci di ciklala tempo e kompozas nova homologa kombinuri: dio e nokto, semanala laboro e repozo, la riveno di vakancala periodi.

151

Pseudo-ciklala tempo esas tempo *transformita da industrio*. La tempo qua havas sua bazo en produktar komercaĵi esas ipse konsumebla komercaĵo, qua dum la dissolvo-fazo dil ancien unesala socio kombinas to omna quo antee esis distingata kom privata vivo, ekonomiala vivo, politikala vivo. Omna konsumebla tempo di moderna socio traktetas kom la kruda materio por nova e diversa produkturi impozat al merkato kom sociale organizita tempo-uzo. “Produkturo ja existant en formo apta por konsumo povas, tamen, suafoye divenar la kruda materio por nova produkturo” (*Das Kapital*, Marx).

152

En la maxim developita sektoro, koncentrita kapitalismo orientizas su por vendar “tote equipata” tempo-bloki, singla de qui konstitucas unigita komercaĵo, qua inkluzas plura multspeca komercaĵi. Talmaniere, en l’expansant ekonomio di “servi” e libertempo, la pago-formulo kalkulas “omno inkluzata”, por spektaklala loĵo, grupala pseudo-voyaji por vakanci, la suskripti a kulturala konsumo, e la vendo di sociemeso ipsa por “ecitanta konverso” e por “renkontrar famozi”. Ica sorto de spektaklala komercaĵo, qua evidente povas vendesar nur segun l’augmentita skarseso dil relatanta realesi, anke

evidente esas inter la chefa vari dil vendo-modernigo, kredite pagebla.

153

Konsumebla pseudo-ciklala tempo esas spektaklala tempo, samtempe kom la tempo dil konsumo di imaji, en streta senco, e kom l'imajo dil konsumo di tempo, en plu larja senco. La tempo dil konsumo di imaji (la medio di omna komercaji) neseppure esas e la feldo ube la moyeni dil spektaklo tote exercesas e la skopo quan ta moyeni prizentas, la loko e l'epitomo di omna partikulara konsumo. On savas ke la tempo-sparo sempre serchata da moderna socio — sive per la rapideso di transporto sive per l'uzo di supi en bidoni — pozitive tradukesas por la homi di Usa aden la fakto ke li spektas la televisiono diale inter tri e sis hori, meznombre. Pri la social imajo dil tempo-konsumo, olu ekskluzive dominacesas da instanti di liber-tempo e da vakanci, instanti reprezentata ye disto e definata kom dezirinda, quale omna spektaklala komercajo. Ica komercaji explicite prizentas kom l'instanti di vera vivo, la ciklala riveno di qui on devas guatar. Ma en ica instanti ipsa, asignat a vivo, itere esas la spektaklo qua donas su por videsar e riproduktesar ye plu intensa grado. To quo reprezentesas kom reala vivo revelas su esar nur vivo *plu reale spektaklala*.

154

Ica epoko, qua montras sua tempo a su kom esante esencale la hastoza riveno di multa festi, anke esas epoko sen festo. To quo esabis, en ciklala tempo, l'instanto di partopreno di komuneso en la luxozaspenso di vivo, esas neposibla en socio sen komuneso e sen luxo. Kande olua vulgarizita pseudo-festi, parodii di dialogo e donaco, incitas eceso en ekonomiala spenso, oli nur retroduktas la decepto sempre kompensata dal promiso di nova decepto. La tempo di moderna travivo mustas, en la spektaklo, plu grande fanfaronar su segun la redukto di uzo-valor. La realeso di tempo remplasesas da *reklamar* tempo.

155

Kontre ke la konsumo dil ciklala tempo di anciena socii inter-akordis la reala laboro di ta socii, la pseudo-ciklala konsumo dil developit ekonomio kontredicas l'abstrakta ne-inversigebla tempo di olua produkto. Kontre ke ciklala tempo esas la tempo dil senmov iluziono, vivat en realeso, la spektaklala tempo esas la tempo dil realeso transformata, iluzione vivata.

156

To quo esas sempre nov en la procedo di produktar kozi ne trovesas en konsumo, qua restas nulo ecepte plugrandigita repeto di lo sama. Pro ke mortinta laboro

duras dominacar vivanta laboro, en spektaklala tempo la pasinto dominacas la prezento.

157

Kom altra latero dil nesufico di generala historiala vivo, individuala vivo ne ja havas historio. La pseudo-eventi precipitata aden la spektaklala dramatigo ne videsas da ti qui konoceskas pri oli; pluse, oli perdas su en olia precipitoza remplaso en la bufo di singla pulso dil spektaklala mashinaro. Altralatere, to quo esis aktuale vivata tote ne relatas l'oficala ne-inversigebla tempo di socio, ed esas tote kontrea al pseudo-ciklala ritmo dil konsumebla laterala produkturo di ta tempo. Ita individual experienco di separat omnadia vivo restas sen linguo, sen koncepto, sen kritikala aceso a sua propra pasinto, qua esas nulloke enregistragita. Olu ne komunikas. Olu esas miskomprenat ed obliviata por favorar la spektaklala falsa memoro dil ne-memorebla.

158

La spektaklo, kom nuntempa social organizo dil paralizeso di historio e di memoro, dil abandono di historio erektita sur la bazo di historiala tempo, esas *la falsa koncio pri tempo*.

159

Por duktar laboristi al stando di "libera" produktanti e konsumanti di komercigita tempo, l'antea necesajo

esas *la violenta proprigo di lia tempo*. La spektaklala riveno di tempo nur posiblagesis da ca unesma exproprio dal produktisto.

160

La nereduktebla biologiala parto qua restas en laboro, tam multe en la dependo del naturala ciklo di veko e dormo kam en l'efekti di ne-inversigebla tempo en la dekada di vivo, esas simple acesora relate moderna produkto; do, ta elementi neglijesas en l'oficala deklari dil produkto-movo, ed en la konsumebla medalii qui esas l'acesebla tradukuro di ta sencesa triumfo. Senmovebligis en la falsigita centro dil movo di lua mondo, la koncio dil spektanto ne plus konocas en sua vivo paso vers sua realigo e vers sua morto. Ta qua renuncas vivar sua vivo mustas ne plus agnoskar sua morto. La reklamo por viv-asekuro nur insinuas ke on esas kulpoza mortar sen certigar la regulizo dil sistemo pos ica ekonomiala perdajo; e ke *the American way of death** insistas pri sua kapableso mantenar en ica renkontro la plu granda parto dil *aparaji* di vivo. Tra la restanta parto dil reklamo-bombardo, oldeskar esas tote interdiktata. Omnu demandesas developar "yuneso-kapitalo" qua, nur mezvalore uzata, tamen ne povas pretendar ganar la duriva e kumulativa realeso di fincalo kapitalo. Ica sociala morto-absenteso esas identa al sociala vivo-absenteso.

* L'Americana maniero mortar.

161

Tempo esas la *necesa* alieno, quale Hegel montris: la medio ube la subjekto realigesas per perdar su, ube lu divenas altro por divenar la vereso di su ipsa. Ma olua kontreajo esas precize la dominantant alieno subisat dal produktanto di *stranjera prezento*. En ica *spacal alieno*, la socio qua ye la radiko separas la subjekto e l'agado quan olu furtas de lu unesme separas lu de lua propra tempo. La sociale superpasebla alieno esas juste ta qua interdiktas e petrigas la posiblesi e danjeri di *vivant* alieno en tempo.

162

Sub la semblanta *modi* qui nihiligas l'una l'altra e rikompozas su sur la frivola surfaco dil kontemplata pseudo-ciklala tempo, la *granda stilo* dil epoko sempre esas en to quo guvernesas dal evidenta ma sekreta neceseso por revoluciono.

163

La naturala bazo di tempo, la sentebila datumi di olua paso, divenas homala e social per existir *por la homaro*. La limitizita stando di homala praktiko, laboro en divers etapi, esas ta qua til nun humanigis, ed anke deshumanigis, tempo, kom ciklala tempo e kom la separata ne-inversigebla tempo di ekonomiala produkto. La revolucionala projekto di senklasa socio, di generaligita historiala vivo, esas la projekto efacar la

sociala mezuro di tempo, favorante ludala modelo di ne-inversigebla tempo por individui e grupi, modelo en qua samtempe esas *federita nedependanta tempi*. Olu esas la programo por la tota realigo, meze di tempo, di komunismo qua supresas “to omna quo existas nedependante del individui” (*Germana ideologio*, Marx).

164

La mondo ja posedas la revo di tempo pri qua olu nun mustas posedar la koncio por advere vivar olu.

VII. l'aranjo dil teritorio

“E ta qua divenas sinioro di socio kustumata libere vivar e ne destruktas olu, lu expektez esar destruktata da olu, pro ke olu sempre havos kom refujeyo por olua revolti la nomo di libereso ed olua anciena kustumi, qui nek per longa tempo nek per irga benefico ultempe obliviosos. Ed irge quon lu facus o provizus, se lu ne forpulsus o dispersus la habitanti, li nultempe oblivius ita libereso od ita kustumi...”

—Machiavelli, *La Princo*

165

Kapitalista produkto havas unigita spaco ne plus limitizita da externa socii. Ica unigo esas samtempe vasta ed intensa procedo di *trivialigo*. La akumulado di amase produktita komercaji por l'abstrakta spaco dil merkato, ruptante omna regionala e legala barili ed omna korporacionala restrikti dil Mezepoko qui mantenis la *qualeso* di artizanala produkto, anke dissolvis l'autonomeso e la *qualeso* di loki. Ica povo

homogenigar esas la kanonaro qua faligis omna Chiniana muregi.

166

Por divenar sempre plu identa a su ipsa, por proximeskar tam multe kam posible al senmova monotoneso, la *libera spaco dil komercajo* sempre modifikesas e rikonstruktesas.

167

Ica socio qua supresas geografiala disto interne kolektas disto, kom spektaklala separo.

168

Turismo — homala cirkulado konsiderata kom konsumo — esas laterala produkturo dil cirkulado di komercaji e fundamentale egalas liber-tempo por irar vidar to quo esas trivialigita. L'ekonomial arango dil frequento di diversa loki esas ipse la garantio di lia *egaleso*. La sama modernigo qua forprenis tempo de voyajo anke forprenis la realeso di spaco.

169

La socio qua formacas omna sua cirkumajo kreis sua specala laboro-tekniko sur la konkreta bazo di ca taskaro: olua teritorio ipsa. Urbismo esas ica posedigo dil natural ed homala medio da kapitalismo qua,

logikale developanta en tota dominaco, povas e mustas nun rikonstruktar la toteso di spaco kom *sua propria dekoruro*.

170

On povas expresar — uzante Hegelala termini — la kapitalista neceso satisfacata per urbanismo (kom videbla glaciigo di vivo) kom la tota superdominaco di “la pacoza ko-existo di spaco” super “la destranquila diveno en la sucedo di tempo”.

171

Se on devas intelektar omna teknikala forci dil kapitalist ekonomio kom funcionanta separi, kaze di urbanismo on traktas l’equipo di olia generala bazo, e la trakto dil sulo konvenanta por olia uzo; unvorte, la tekniko ipsa *di separo*.

172

Urbanismo esas la moderna realigo dil ne-interruptata tasko qua protektas klaso-povo: la manteno dil atomigo dil laboristi quan l’urbala produkto-kondicioni danjeroze *unigas*. La sencesa lukto quan on mustas facar kontre omna parti di ta renkontro-possibeso trovas en urbanismo olua privilejizita feldo. L’esforco di omna establisita povi, de pos l’experienci dil Franca revoluciono, augmentar la moyeno mantenar ordino en la strado tandem kulminas en la supreso dil strado.

“Per la moyeno di amasala komuniko tra longa disti, l’izoleso dil popolo pruvasas esar multe plu efektiva dominaco-moyeno,” remarkas Lewis Mumford en *The City in History**, deskriptante “mondo nun un-sinsa.” Ma la generala tendenco vers izoleso, qua esas la realeso di urbanismo, anke mustas kontenar direktata ri-integrigo di laboristi segun la projetebila necesaji di produkto e konsumo. Integro aden la sistemo mustas kunvenar izolat individui kom individui *ensemble izolata*; fabrikerii e kulturo-domegi, vakanco-vilaji e “granda domari,” esas specale organizita por la skopo di ca pseudo-kolektiveso qua anke akompanas l’individuo izolata en la *familiala celulo*: la generaligit uzo dil ricevanti dil spektaklala mesajo signifikas ke olua izoleso trovasas populizita per dominacant imaji, imaji qui nur per lia izoleso ganas lia plena povo.

173

Nov arkitekturo, qua dum singla antea periodo rezervesis por la kontentigo dil regnanta klasi, unesmafoye direte intencesas por *la povri*. La formala mizero e l’imens extenso di ca nova vivo-experienco kunvenas de olua *amasala* karaktero, implikata da ed olua voyajo-fino ed moderna konstrukto-kondicioni. L’*autoritatoza decido*, qua abstrakte turnas la teritorio aden la teritorio di abstrakto, evidente esas la centro di ca moderna kondicioni di konstrukto. La sam arkitekturo aparas en omna loko ube l’industrialigo di

* L’Urbo historiale.

min developita landi komencas, kom adekvata tereno por la nova sorto de social ekzisto quan oni ne plantacez. La sulkio transirata dal kresko dil materiala povo di socio, e la *tardigo* di koncianta dominaco di ka povo, montresas tam klare en urbanismo kam en aferi pri termo-nukleal armigo od en la nasko-kontrolo (ube la posibleso di manipulo di heredeso ja proximeskas).

174

La nuna instanto ja esas to dil su-destrukto dil urbala medio. L'extenso di urbi aden la ruo, kovrante olu per "senform amaso di mi-urbala tisuo" (Lewis Mumford) nemediate guvernesas dal imperativi di konsumo. La diktatoreso dil automobilo, l'unesma produkturo dil unesma fazo di komercial abundo, eniris la feldo per la dominaco dil choseo, qua deskonstruktas l'ancien urbo-centri ed avancigas sempre kreskanta disperso. Samtempe, diversa formi di nekompletigita ri-organizo dil urbala stoffo efemere koncentras su cirkum "distributo-fabrikerii", qui esas giganta *supermarkets** konstruktita sur nuda tereno, meze di *parking lots*†. E ca templi di frenezioza konsumo ipse subisas centrifugala momento qua retropulsas oli kande oli suafoye divenas supercharjata sekundara urbala centri. Ma la teknikal organizo di konsumo esas nur l'avanao dil generala dissolvo qua talmaniere igas l'urbo *konsumar su ipsa*.

* butikari.

† gareyi.

175

Ekonomiala historio, qua tote developis cirkum l'urburo opozeso, atingas suceso-etapo qua samtempe nihiligas la du termini. La nuna *paralizo* di tota historiala developo, favorante l'unik durigo dil nedependanta movo dil ekonomio, facas l'instanto kande l'urbo e la ruo desapareskas, ne la *superiro* di olia separo, ma olia samtempa krulo. La reciproka paruzo di urbo e ruo, produkturo dil falio dil historiala movo per qua l'existant urbala realeso esez vinkata, aparas en ica eklektika mixuro de lia deskompozat elementi, qui kovras la zoni maxim developata da industrialigo.

176

Universala historio naskis en l'urbi, e divenis majora per la konkluziva vinko dal urbo kontre la ruo. Marx konsideras kom un del maxim revolucionala bonaji dil borgezaro la fakto ke "olu submisis la ruo al urbo", la *aero di qua liberigas*. Ma se la historio dil urbo esas la historio di libereso, olu anke esis la historio di tiraneso, dil statal administro qua dominacas la ruo e l'urbo ipsa. L'urbo povus esar nur la lukto-agro por historiala libereso, ne olua posedajo. L'urbo esas la *medio di historio* pro ke olu esas e koncentro di sociala povo, qua posibligas la historial entraprezo, e koncio dil pasinto. Do la nuntempa tendenco destruktar l'urbo

nur altramaniere expresas la ajorno di subordino dil ekonomio ad historiala koncio, la ajorno di unigo dil socio ri-aquiranta la povi separata de olu.

177

“La ruro juste montras la kontrea fakto, izoleso e separo” (*Germana ideologio*, Marx). L’urbanismo qua destruktas l’urbi konstruktas *pseudo-ruro*, en qua anke perdesas la naturala relati dil anciena ruro kom la direkta (e direkte defiata) sociala relati dil historial urbo. Esas nova fiktiva ruranaro qua esas ri-kreita dal kondicioni dil medio e dal spektaklala dominaco en la nun “developita teritorio”: la spacala disperso e la limitizita menteso, qui sempre preventis ke la ruranaro facez nedependant agado ed asertez su kom historiala kreiva povo, itere divenas la karakterizo dil produktanti — la movo di mondo quan li ipsa fabrikas restas exter lia manui tam multe kam la naturala ritmo di laboro por l’agrala socio. Ma kande ica ruranaro, qua esis la nmovebla bazo di “orientala despotismo”, e la krulo di qua demandis burokratala centraligo, ri-aparis kom produkturo dil kondicioni por la kresko di moderna statala burokratigo, olua *apatio* nun mustis esar *historiale fabrikata e mantenata*; naturala nulsavo cedas su al organizita spektaklo di eroro. La “nov urbi” dil teknologia pseudo-ruranaro klare markizas en la tereno la rupto kun la historiala tempo sur qua oli konstruktosis; olia moto povus esar: “Mem hike nulo ultempe eventos, e nulo ultempe eventis.” La forci dil

historial absenteso povis krear sua propra tereno pro ke la historio livrenda nur en l'urbi ne ja livresas.

178

La historio minacanta ica krepuskulala mondo anke esas la forco kapabla submisar spaco a vivata tempo. La proletariala revoluciono esas ita *kritiko pri homala geografio* per qua individui e socii konstruktez la loki ed eventi proporcionale al proprigo, ne nur di lia laboro, ma di lia tota historio. En ica movanta ludo-spaco, e per libere selektita varii dil ludo-reguli, l'autonomeso dil loko trovesez, sen ri-introduktar ekskluziva ligo al sulo, e per retro-duktar la realeso dil voyajo, e dil vivo komprenata kom voyajo kontenant en su ipsa omna sua signifiko.

179

La maxim granda revolucional ideo pri urbanismo ne ipse esas urbanismala, teknologia, od estetikala. Olu esas la decido tote rikonstruktar la teritorio segun la bezoni dil povo dil laboristo-konsilantari, dil *kontre-statala diktaktores*o dil proletariato, dil exekuterala dialogo. E la povo dil konsilantari, nur efektiva per transformar la toteso dil existanta kondicioni, ne povos asignar a su min granda tasko se olu volas esar rikonocat *e rikonocar su* en sua mondo.

VIII. nego e konsumo en kulturo

“Ka ni vivos sat longe por vidar politikala revoluciono? *Ni*, la samtempani di ta Germani? Mea amiko, kredez to quon vu volas... Kande me judikas Germania per olua nuna historio, vu ne objecionez ke omna olua historio esas falsigita e ke omna olua nuna publika vivo ne reprezentas la reala stando dil popolo. Lektez ta jurnali quin vu volas, konvinkez vu ke ni ne cesas (e vu koncesos ke censuro ne preventos on de cesar) celebrar la libereso e nacionala feliceso quan ni posedas...”

—Ruge (Letro a Marx, marto 1843)

180

Kulturo esas la generala feldo di savo, e di reprezenturi di lo vivata, en historiala socio separata aden klasi; t.e., ita povo di generaligo *separate* existas kom la separo di intelektala laboro e l'intelektala laboro di separo. Kulturo separis su del uneso dil mitala socio “kande l'uniganta povo desaparís de homala vivo e la kontreaji perdis lia vivanta relato ed interago e ganis autonomeso...” (*Differenz des Fichteschen und*

Schellingschen Systems der Philosophie^{*}, Hegel, 1801). Per ganar nedependo, la kulturo komencas imperialista movimento di plurichigar, qua samtempe esas la dekada di olua nedependo. La historio qua kreas la relativ autonomeso di kulturo, e l'ideological iluzioni pri ca autonomeso, anke expresesas kom la historio di kulturo. E la tota vinkanta historio di kulturo esez intelektata kom la historio dil revelo di olua nesufico, kom marcho vers olua su-supreso. Kulturo esas la loko dil sercho por la perdit uneso. En ica sercho por uneso, kulturo kom separata feldo koaktesas negar su.

181

La lukto inter tradiciono e novigo, qua esas la principio di interna developo dil kulturo di historiala socii, persequesez nur per la permananta triumfo di novigo. Novigo en kulturo, tamen, portesas nur per la tota historiala movimento qua, per konoceskar sua toteso, tendencas irar ultre sua propra kulturala presupozaji ed iras vers l'aboliso di omna separo.

182

L'augmento di savo di socio, qua kontenas la kompreno di historio kom la bazo di kulturo, prenis de su ne-inversigebla savo, expresita dal destrukto di Deo. Ma ica "prima kondiciono por omna kritiko" anke esas la prim obligo di senfina kritiko. Ube ne plus esas

* Difero inter la Fichte- ed Schelling-sistemi di filozofio.

mantenebla konduto-regulo, omna *rezulto* di kulturo avancigas kulturo vers olua dissolvo. Quale filozofio ye l'instanto kande olu ganis tot autonomeso, tale irga fako qua divenas autonoma mustas krular, unesme kom pretendo kohereme explikar la sociala toteso, e konkluze mem kom fragmental uzebla metodo en sua propra domeno. La *manko di raciono* di separata kulturo esas l'elemento qua kondamnas olu desaparar, nam en olu la triumfo di lo racionala ja prizentesas kom necesajo.

183

La kulturo venas ek la historio qua dissolvis la vivo-maniero dil anciena mondo, ma kom separata feldo olu ankore esas nur l'inteligenteso e la sentema komuniko qui restas partala en *partale historiala* socio. Olu esas la senco di mondo tro min sencoza.

184

La fino dil historio di kulturo manifestesas en du opozanta lateri: la projeto di olua su-transiro en totala historio, e l'organizo di olua manteno kom mortint objekto por spektaklala kontemplo. L'una de ita du movementi ligis sua fato a sociala kritiko, e l'altra ligis sua fato a defensar klaso-povo.

185

Singla del du lateri dil fino di kulturo existas en unesala modo, e per omna parti di savo e per omna parti di sentebila reprezentaji — per to quo esis *arto* en la maxim generala senco. L'unesma kazo opozas la akumulo di fragmentala savo, qua divenas ne-uzebila pro ke la *aprobo* dil existanta kondicioni tandem mustas *renuncar sua propra savo*, e la teorio di praktiko, qua sole kontenas la vereso di omno per sole kontenar la sekretajo pri olia uzo. La duesma kazo opozas la kritikala su-destrukto dil olima *komuna linguo* di socio ed olua artificiala rikompozo en la merkato-spektaklo, l'iluziona reprezento di lo ne-vivata.

186

Per perdar la komuneso dil mitala socio, la socio mustas perdar omna refero ad advere komuna linguo, til ke la separo dil ne-agema socio vinkesas da olua acenso a reala historiala socio. Arto, qua esabis la komuna linguo di sociala ne-ago, konstitucante su kom nedependant arto en la moderna senco, imersante ek olua unesma religial universo e divenante individuala produkto di separata verki, quik konoceskas, kom partikulara kazo, la movo qua guvernas la historio dil toteso dil separata kulturo. Olua aserto pri nedependendo esas la komenco di olua dissolve.

187

La fakto ke la linguo di komuniko esas perdita celas to quon la moderna movimento di deskompozado di omna arto *pozitive* expresas: olua formala nihiligo. To quon ica movimento *negative* expresas esas la fakto ke komuna linguo devas esar trovata — ne plus en l'unlatera konkluzo qua sempre *arivas tro tarde* por l'arto di historiala socio, parolante *ad altri* pri to quo esis vivata sen reala dialogo e konfesante ica manko di vivo — en praktiko, qua kunvenas en su ipsa direkt agado ed olua linguo. La chefa punto esas efektive posedar la komuneso di dialogo e di tempo-ludo qui esis til nun nur *reprezentata* dal poeziala-artala verko.

188

Kande nedependanta dekadant arto reprezentas sua mondo per vivoza kolori, vivo-instanto oldeskas, e ne lasas su esar rivivigata per vivoza kolori. Olu povas ekvokesar per memoro. La grandeso di arto ne apareskas til la falo di vivo.

189

La historiala tempo qua invadis arto unesme expresesis en la feldo di arto ipsa, komencante dum la *Barok* epoko. Lo baroka esas l'arto di mondo qua perdabis sua centro: l'ultima mital ordino agnoskata dal Mezepoko en la kosmo ed en terala guvernerio — l'uneso di Kristanismo e la fantomo di imperio — falabis. *L'arto di*

chanjo mustis portar en su l'efemera principo quan olu deskovras en la mondo. Quale dicis Eugenio d'Ors, olu selektis "por vivo kontre eterneso". La teatro e la festo, la teatrala festo, esas la dominacanta prodaji dil baroka realigo, en qui irga partikular artal expresuro ganas signifiko nur per referar al dekoruraro di konstruktita loko, a konstrukturo qua mustas esar por olu la centro di unigo; e ca centro esas la *paseyo* enskribita kom minacat equilibrio en la tot energioza desordino. L'importo, ulfoye ecesa, ganita dal koncepto pri lo baroka en samtemp estetikala diskuti, reflektas la konoco ke artala klasikismo ne plus esas posibla: l'esforci qui favoras normiganta klasikismo o neoklasikismo, dum tri yarcenti, esis nur kurt artificiala konstrukturi qui parolis l'externa linguo dil stato, dil tota monarkio o dil revolucionala borgezaro vestizita segun la Romana modo. De Romantikismo til Kubismo, olu esas konkluze nego-arto sempre plu individualigata, perpetue rinovigante su til la magrigo e tota nego dil artala sfero, qua sequis la generala voyo di lo baroka. La desaparado dil historial arto qui esabis ligit al interna komuniko di eminentaro, qua havis sua mi-nedependanta sociala bazo en la partale ludema kondicioni ankore experiencata dal last aristokratari, anke reflektas la fakto ke kapitalismo esas l'unesma klaso-povo qua konfesas su nudigita de omna ontologiale qualeso; e ke olua povo-radiko en la simpla direkto dil ekonomio anke esas la perdo di omna homala *mastreso*. La barok ensemblo, qua por artala

kreado esas ipse longe perdit uneso, trovas su ulmaniere en la nuna *konsumo* dil toteso dil artala pasinto. La historiala savo e konoco pri omna arto dil pasinto, retrospektive konstitucata kom mondal arto, relativigas olu aden mondala desordino qua suafoye konstitucas barok edifiko ye plu alta nivelo, edifiko aden qua la produkto ipsa di barok arto ed omna olua rinaski mustas absorbesar. L'arti di omna civilizuri e di omna epoki povas esar unesmafoye konocata ed ensemble admisita. Lo esas "memoro di memoraji" dil historio di arto qua, per divenar posibla, anke esas *la fino dil artala mondo*. Esas en ica epoko di muzei, kande nul artala komuniko esas posibla, ke omna ancien instanti di arto esas egale admisinda, nam nulo de oli sufras plu multe pro la perdo di olua partikulara komuniko-kondicioni en la nuna *generalala* perdo di komuniko-kondicioni.

190

Arto en olua dissolvo-epoko, kom negativa movimento qua persequas la superiro di arto en historiala socio ne ja direte vivata, esas samtempe arto di chanjo e la maxim pur expresuro di neposibla chanjo. Quante plu grandioz esas olua pretendo, tante plu fora esas olua vera realigo. Ica arto esas necese *avan-guarda*, e samtempe *ne esas*. Olua *avan-guardo* esas olua desaparo.

191

Dadaismo e surrealismo esas du flui qui markizis la fino di moderna arto. Oli esas, quankam nur per partale koncianta maniero, samtempani dil lasta grand asalto dil revolucionale proletariala movimento; e la falio di ca movimento, qua livis oli inkluzat en la sam arto-feldo quan oli deklarabis esar obsoleta, esis la fundamentala kauzo di lia senmovigo. Dadaismo e surrealismo ambe historiale ligesas ed opozas l'una l'altra. En ica opozo, qua anke por singla de oli konstitucis la maxim serioz e radikala parto dil kontributo, aparis l'interna nesufico di olia kritiki developita da singla de oli nur unlatere. Dadaismo volis *supresar arto sen realigar olu*; e surrealismo volis *realigar arto sen supresar olu*. La kritikala poziciono developata dal *Situacionisti* de pos ta tempo montras ke la supreso e la realigo di arto esas nesepebla parti di un *superiro di arto*.

192

La spektaklala konsumo qua konservas l'anciena konjelita kulturo, inkluzante la ri-aquirita repeto di olua negativa manifesti, necelate divenas en olua kulturala parto to quo olu esas en olua toteso: la *komuniko dil nekomunikebla*. L'extrema destrukto di linguo trovesas ibe klare rikonocata kom oficala bonajo, pro ke olu esas un plusa maniero ostentar acepto di nuna stando en qua omna komuniko piache

deklarasas esar absenta. La kritikala vereso di ca destrukto kom la reala vivo di moderna poezio ed arto esas evidente celata, nam la spektaklo, qua havas la funkcio *igar ke kulturo obliviez historio*, aplikas per la pseudo-noveso di modernista moyeni la strategio ipsa qua profunde konstitucas olu. Do skolo di nova literaturo, qua nur konfesas ke olu kontemplas skripto por su ipsa, povas ofrar su kom novajo. Ulte la simpla proklamo dil suficanta beleso dil dissolvo di lo komunikebla, la maxim moderna tendenco di spektaklala kulturo — la tendenco maxim ligit al represiva praktiko dil general organizo di socio — esforcas rikompozar, per “ensembla laboruri”, kompleksa neo-artala medio ek la deskompozit elementi; precipue per explorar l’integrigo di artala forjetaji od estetikal-teknikala hibridi en urbanismo. To esas la traduko, ye la nivelo dil spektaklala pseudo-kulturo, di ca generala projeto di developita kapitalismo, qua intencas rikaptar la separata laboristo kom “personaleso bone integrit aden la grupo”, tendenco deskriptita da recent Usana sociologiisti (Riesman, Whyte, edc.). Omnaloke esas la sama projeto: *rikonstruktar socio sen komuneso*.

193

Kulturo, qua integrale divenis komercajo, anke mustas divenar la chefa komercajo di spektaklala socio. Clark Kerr, un del maxim progresesem ideologiisti di ca tendenco, kalkulis ke la kompleksa procedo di produkto,

distributo e konsumo *di savo* ja akaparos yarale 29% dil nacionala produktaro en Usa; e lu previdas ke kulturo pleos instiganta rolo en la duesma duimo di ca yarcento, pleita dal automobilo dum l'unesma duimo, e da fervoyi dum la duesma duimo dil antea yarcento.

194

La savaro qua nuntempe duras developar kom la *penso dil spektaklo* justifikas socio sen justifiki, e mustas konstitucar su kom generala cienco di falsa koncio. Olu esas tote kondicionata dal fakto ke olu ne povas e ne volas rikonocar sua propra materiala bazo en la spektaklala sistemo.

195

La penso ipsa dil social organizo di aparo obskurigesas dal generaligita *sub-komuniko* quan olu defensas. Olu ne savas ke konflikto esas ye l'origino di omno en sua mondo. La specialisti pri spektaklala povo (povo qua esas absolut en olua sistemo di nerespondebla linguo) esas absolute koruptata da lia experienco pri desestimo e la suceso di ta desestimo, pro ke li trovas ke lia desestimo konfirmesas da rikonocar quante *advere desestiminda* esas la spektanto.

196

En la specialigita penso dil spektaklala sistemo, nova separo di taski eventas dum ke la perfektigo ipsa di ca

sistemo kreas nova problemi: unlatere, la *spektaklala kritiko dil spektaklo* asumesas da moderna sociologio, qua studias la separo nur per la konceptala e material instrumenti di separo; altralate, l'*apologio dil spektaklo* konstitucesas kom penso di ne-penso, kom *bel oblivio* pri historiala praktiko, en la diversa faki ube strukturalismo radikizesas. Tamen, la falsa desespere di ne-dialektala kritiko e la fals optimismo di pura sistemala reklamado esas identa ad obediema pensado.

197

La sociologio qua komencas diskutar, unesme en Usa, l'existo-kondicioni genetita dal nuntempa developo, quankam kapabla kolektar granda quanto di empirikala datumi, ne komprenas la vereso di sua propra subjekto, pro ke olu ne trovas en su la kritiko imanant en ta subjekto. Konseque, la sincere reformiva tendenco di ca sociologio fondezas nur sur etiko, komuna raciono, tote senrelata rekursu a mezuro, edc. Tala maniero kritikar, pro ke olu ne konocas lo negativa ye la kordio di olua mondo, insistas nur pri la deskripto di sorto de negativ eceso quan deplorable semblas jenar la surfaco dil mondo simile a senraciona parazital infesto. Ica indignoza bonvolo, qua mem en olua propra indignozeso nur sucesas blamar l'externa konsequi dil sistemo, kredas ke olu esas kritikala, obliviante l'esencale *apologiala* karaktero di sua presupozu e metodo.

198

Ti qui denuncas l'absurdeso o la danjeri di incitar disipado en la socio di ekonomial abundo ne komprenas pro quo esas disipo. Li negratitudoze kondamnas, per la nomo di ekonomiala racionaleso, la senraciona gardisti sen qui la povo di ta ekonomiala racionaleso krulus. E Daniel Boorstin, exemple, qua en *The Image** deskriptas la komercala konsumo dil Usana spektaklo, nultempe atingas la koncepto pri la spektaklo, pro ke lu kredas ke lu povas traktar privata vivo, o la nociono di "honest komercajo", kom ultre la dizastroz exajeraji. Lu ne komprenas ke la komercajo ipsa legifas, ke la "honest" apliko di ta legi mustas donar e la klara realeso di privata vivo ed olua konsequanta rikonquesto dal sociala konsumo di imaji.

199

Boorstin deskriptas l'ecesaji di mondo qua divenis stranjera a ni, kom ecesaji stranjera a nia mondo. Ma la "normala" bazo di sociala vivo, a qua lu implicate referas dum deskriptar la neprofunda regno di imaji, per termini di psikologial ed etikala judiko, kom la produkturo di "nia extravagema pretendi", havas nula realeso, nek en lua libro, nek en lua tempo. Pro ke la reala homala vivo pri qua Boorstin parolas esas, segun lu, en la pasinto, inkluzante la pasinto di religiala rezigno, lu ne povas komprenar la tota profundeso di

* L'Imajo.

imajo-socio. La *vereso* di ca socio esas nulo ecepte la *nego* di ca socio.

200

Sociologio, qua kredas ke olu povas izolar industrialala racionaleso qua funcionas separate del tota sociala vivo, povas agar til izolar la tekniko di reprodukto e transmisio del mondal industrialala movimento. Talmaniere Boorstin konkluzas ke la stando quan lu deskriptas rezultas de desfortunoza ma preske bone hazardala renkontro di ecesiva teknologio di imajo-disperso kun ecesiv apetito dil nuntempa publiko por lo pseudo-sencacionala. Do la spektaklo existas pro la fakto ke la moderna homo esas troe la spektanto. Boorstin ne komprenas ke la prolifero di prefabrikata “pseudo-eventi”, quan lu denuncas, venas ek la simpla fakto ke, en la masiva realeso di nuntempa sociala vivo, homi ipsa ne experiencias eventi. Esas pro ke historio ipsa trairas moderna socio quale fantomo ke ni trovas pseudo-historio fabrikata ye omna niveli dil konsumo di vivo, por konservar la minacat equilibrio di nuna *glaciigita tempo*.

201

L’afirmo dil definitiva stabileso di kurta periodo di glaciigita historiala tempo esas la nenegebla bazo, senkoncie e koncie proklamata, dil nuna tendenco vers strukturalista sistemigo. La vidpunto en qua la

kontrehistoriala pensado di strukturalismo eventas esas to dil eterna prezenteso di sistemo qua nultempe kreesis e qua nultempe finos. La revo pri la diktatoreso di antea nekoncia strukturo sur omna sociala praktiko nejuste deduktetas del strukturala modeli developata da linguistiko ed etnologio (o mem del analizo dil funciono di kapitalismo) — *modeli ja nejuste intelektata en sua propra kunteksti* — nur pro la rapide vinkata intelektala pensado di *akademiala funcioneri*, pensado intrinseke involvit en l'astonata laudo pri l'existanta sistemo, qua rezolveme referas omna realeso al existo di ta sistemo.

202

Por intelektar la “strukturalista” kategorii, esas sempre necesa merkar ke tala kategorii, quale en omna historiala sociala cienco, expresas existo-formi ed existo-kondicioni. Quale on ne aprecias la valoro di homo segun lua propra su-koncepto, tale on ne povas apreciar — ed admirar — ica partikulara socio per aceptar la linguo quan olu parolas a su kom nedisputeble vera. “On povas apreciar tala transformant epoki nur segun la koncio di ta epoko; tote kontree, on mustas explikar koncio per la helpo dil kontredicaji di materiala vivo...” — la strukturo esas la filio dil nuna povo. Strukturalismo esas *pensado garantiata dal stato*, qua konsideras la nuna kondicioni di spektaklala “komuniko” kom totala. Olua maniero studiar la mesajo-chifro esas ipse nur la produkturo, e

la rikonoco, di socio en qua komuniko existas kom kaskado di hierarkiala signali. Do, ne esas strukturalismo qua pruvas la trans-historiala valideso dil socio dil spektaklo; kontree, esas la socio dil spektaklo impozante su kom masiva realeso qua pruvas la kolda revo di strukturalismo.

203

Sendubite, la kritikala koncepto pri spektaklo anke povas esar vulgarigita per ula vakua formulo di sociologia-politikala retoriko por abstrakte explikar e denuncar omno, e talmaniere servar por defendar la spektaklala sistemo. Nam esas evidenta ke nul ideo povas duktar ultre l'existanta spektaklo, ma nur ultre l'existant ideoi pri la spektaklo. Por efektive destruktar la socio dil spektaklo, homi qui agas per praktikala forco bezonesas. La kritikala teorio pri la spektaklo esas vera nur per unigar su kun la praktikala fluo di nego en socio; ed ica nego, la rikomenco dil revolucionala klaso-lukto, koncieskos su per developar la kritiko pri la spektaklo, qua esas la teorio pri olua reala kondicioni, pri la praktikala kondicioni di nuna opreso, e to quo anke revelas la sekretajo di to quon olu povas esar. Ica teorio ne expektas miraklo del laboristo-klaso. Olu expektas nova formuligo e l'agnosko ke proletariala postulaji esez longa tasko. Por artificiale distingar teoriala lukto e praktikala lukto (nam quale hike definitiva, la formuligo ipsa e komuniko di tala teorio ne povas esar konceptata sen *rigoroza*

praktiko), esas certa ke l'obskura e desfacila voyo di kritikala teorio anke mustos esar parto dil praktikala movimento ye la skalo di socio.

204

Kritikala teorio mustas *esar komunikata* per sua propra linguo. To esas la linguo di kontredico, qua mustas esar dialektal en formo ed en kontenajo. Olu esas kritiko pri la toteso ed olu esas historiala kritiko. Olu ne esas “grado zero di skripto” ma olua inversigo. Olu ne esas la nego di stilo, ma la stilo di nego.

205

En olua stilo ipsa, l'expozio di dialektala teorio esas skandalo ed abominajo segun la reguli dil dominacanta linguo, e por la gusto edukita da oli, nam en la pozitiv uzo di existanta koncepti olu inkluzas samtempe la konoco di olia ritrovita *fluideso* ed olia necesa destrukto.

206

Ica stilo kontenanta sua propra kritiko mustas expresar la dominaco dil nuna kritiko *super la tota pasinto*. Per olu, l'expreso-modo di dialektala teorio revelas la neganta humoro en olu. “Lo vera ne similesas la produkturo en qua on trovas nula traco dil utensilo” (Hegel). Ica teoriala koncio dil movimento, en qua la traco ipsa dil movimento prezentesez, manifestas su

per l'*inversigo* dil relati establisit inter la koncepti e per la *deturno* di omna l'aquiraji dil olima kritiko. L'inversigo dil genitivo esas ita expresuro di historiala revolucioni, enregistrigata en la formo di penso, qua on konsideras kom l'epigramatra stilo di Hegel. La yuna Marx, segun la sistemala stilo di Feuerbach, rekomendante remplasar la subjekto per la predikato, atingis la maxim efektiv uzo di ca *revolto-stilo*, qua derivas la mizero di filozofio del filozofio di mizero. La deturno reduktas a revolto la kritikala pasinta konkluzi glaciigita aden respektinda veraji, t.e., transformat aden mentiaji. Kierkegaard ja intencite uzis olu, ed adjuntis sua propra denunco: "Ma malgre la turni e deturni, quale la konfitajo sempre venas aden la nutritiv-armaro, on sempre insinuas ula vorteto qua ne esas sua propra, e qua perturbas per la memoro quan olu vekigas" (*Filozofiala fragmenti*). Esas l'obligo di *disto* vers to quo esas falsigita en l'oficala vereso qua decidas l'uzo di deturno, quale Kierkegaard konfesas en la sama libro: "Nur un plusa komenturo pri omna vua nombroz aludi vizata ye la plendajo ke me uzas pruntata vorti en mea deklaraji. Me hike ne negas lo e me ne celas ke lo esis intencata e ke en nova sequo ad ica broshuro, se me ultempe skriptos olu, me intencas nomizar l'objekto per olua propra nomo e vestizar la problemo per historiala kostumo."

207

Idei pluboneskas. La senco di vorti partoprenas lo. Plajio necesesas. Progreso implikas lo. Olu proxime sequas la frazo di auctoro, uzas lua expresuri, efacas nejuste ideo, remplasas olu per la juste ideo.

208

Deturno esas lo kontrea di cito, di teorial auctoritato sempre falsigita precise dal fakto ipsa ke olu divenas citajo; fragmento arachita de sua kunteksto, de sua movo, e konkluzo del generala kadro di sua epoko e del partikulara posibleso reprezentat en ta kadro, juste o nejuste. Deturno esas la fluida linguo di kontre-ideologio. Olu aparas en la komunikado qua savas ke olu ne povas pretendar definitive havar irga certeso en su ipsa. Olu esas, ye olua maxim alta nivelo, la linguo qua nul anciena e supra-kritikala refero povas konfirmar. Kontree, esas sua propra koheremeso, en su ipsa e per praktikala fakti, qua povas konfirmar l'anciena kerno di vereso quan olu retroportas. Deturno ne fundas sua motivo sur irgo ultre sua propra vereso kom nuna kritiko.

209

To quo esas necelete prizentita kom *deturno* en la teoriala formuligo, negante irga duriv auctoritato dil fako di lo teoriala expresita, igante olu intervenar *per ica violenteso* l'ago qua perturbas e forigas l'existant

ordino, rimemorigas da on ke ca existo di lo teoriala esas nulo en su, e mustas konocar su nur per la historial ago, e per la *historiala korektigo* qua esas olua vera fideleso.

210

L'advera nego di kulturo esas la nura maniero konservar olua senco. Olu ne plus povas esar *kulturala*. Talmaniere olu esas to quo restas, ulmaniere, ye la nivelo di kulturo, quankam segun tre diferanta senco.

211

En la linguo di kontredico, la kritiko pri kulturo prizentas su *unigite*: kom dominacanta la tota kulturo — olua savo ed anke olua poezio — e kom ne plus separata del kritiko pri la sociala toteso. Esas nur ica *unigita teoriala kritiko* qua renkontras *unigita sociala praktiko*.

IX. materialigat ideologio

“La su-koncio esas *en on* e *por on* kande e pro ke olu esas en on e por on por altra su-koncio; t.e., olu existas nur per esar rikonocata ed agnoskata.”

—Hegel (*Phänomenologie des Geistes*)

212

Ideologio esas la *fundamento* dil penso di klaso-socio, en la luktanta fluo di historio. Ideologia fakti nultempe esis simpla kimeri, ma esas la deformita koncio pri realeso, e kom lo, reala faktori qui reciproke exercas advere deformant ago; mem plue, la *materialigo* di ideologio genitita dal konkreta suceso di autonom ekonomiala produkto, en la formo dil spektaklo, praktikale konfundas kun la sociala realeso ideologio qua esis kapabla riformacar omna realeso segun sua propra modelo.

213

Kande ideologio, qua esas l'*abstrakta* volo di lo universala, ed olua iluziono, legitimigesas dal universal

* Fenomenologio di mento.

abstrakto e l'efektiva diktatoreso dil iluziono en moderna socio, olu ne plus esas la voluntala lukto di lo fragmentita, ma olua triumfo. Do, l'ideologia pretendo acquiras sorto de plata pozitiv exakteso: olu ne plus esas historiala selekto, ma pruvo. En tal aserto, la partikulara nomi dil ideologii desapararas. La parto ipsa di ideologia laboro servanta la sistemo ne plus povas esar komprenat ecepte kom rikonoco di "epistemologia bazo" qua esas ultre omna ideologia fenomeno. Materialigit ideologio esas ipse sennoma, quale olu havas nul identifikebala historiala programo. To signifikas ke la historio di ideologii esas parfinita.

214

Ideologio, omna interna logiko di qua duktis vers "tota ideologio", segun la senco di Mannheim — despotismo dil fragmento qua impozas su kom pseudo-savo pri glaciigita *toteso*, *totalitera* viziono — nun facesas en la senmovigita spektaklo di ne-historio. Olua kompletigo anke esas olua dissolve en l'ensamble di socio. Per la *praktikala dissolve* di ca socio, ideologio mustas desaparar, l'*ultima ne-rationo* qua obstruktas aceso al historiala vivo.

215

La spektaklo esas l' eminent ideologio, pro ke olu expozas e manifestas la *toteso* dil esenco di omna ideologia sistemo: la povrigo, la sklavigo e la nego di

reala vivo. La spektaklo materiale esas “l’expresuro dil separo ed alieno inter homo ed homo”. La “nova povo di decepto” ibe koncentrata havas sua bazo en ica produkto, per qua “kun la amaso de objekti kreskas ... la nova domeno di alienat enti a qui homo esas submisata”. Olu esas la supra etapo di expanso qua turnas bezono kontre vivo. “La bezono por pekunio do esas la reala bezono produktata da politikal ekonomio, e l’unika bezono quan olu produktas” (*Ekonomiala-filozofiala manuskripti*, Marx). La spektaklo extensas al toteso di sociala vivo la principo quan Hegel, en la *Jenenser Realphilosophie*, konceptas kom ico di pekunio; olu esas “la vivo di to quo esas mortinta movante en su ipsa.”

216

Kontre la projeto rezumit en *La Tezi pri Feuerbach** (la realigo di filozofio en praktiko qua superiras l’opozeso di idealismo e materialismo), la spektaklo samtempe konservas ed impozas en la pseudo-konkreteso di sua universo l’ideologia karakterizivi di materialismo ed idealismo. La kontempliva latero dil anciena materialismo, qua konceptas la mondo kom reprezento e ne kom agado — e qua ultime idealigas materio—efektigesas en la spektaklo, ube konkreta kozi automate esas mastri di sociala vivo. Reciproke, la revit agado di idealismo anke efektigesas en la spektaklo per

* Marx.

la teknikala mediado di signi e signali — qui konkluze materialigas abstrakt idealo.

217

La paraleleso inter ideologio e skizofrenio establisita da Gabel (*La Falso koncio*) esez pozita aden ica ekonomiala procedo dil materialigo di ideologio. To quo ideologio ja esis, socio divenis. L'ektiro di praktiko, e la fals anti-dialektala koncio qua akompanas olu, velizas to quo impozesas dum omna horo dil omnadia vivo submisit al spektaklo; submisio qua esez intelektata kom sistemal organizo dil “falio dil renkontro-fakultato”, e kom olua remplaso da *sociala halucinala fakto*: la falsa koncio pri la renkontro, la “iluziono dil renkontro”. En socio ube nulu povas esar rikonocata da altri, singla individuo divenas nekapabla rikonocar sua propra realeso. Ideologio esas che su; separo konstruktis sua mondo.

218

“En la klinikala deskripti di skizofrenio,” dicas Gabel, “la dekada dil dialektiko di toteso (kun desasocio kom extrema formo) e la dekada dil dialektiko di diveno (kun katatonio kom extrema formo) semblas esar tote unigita.” La spektantala koncio, karcerano en platigat universo, limitizata dal *ekrano* dil spektaklo, dop qua olua propra vivo exilesas, konocas nur la *fiktiva kunparolanti* qui submisas lu al unlatereso di lia

komercaĵi e la politiko di lia komercaĵi. La spektaklo, en olua tot extenso, esas lua “spegulo-signo”. Hike la fals ekiro di generaligit autismo prizentesas.

219

La spektaklo, qua esas l’efaco dil limiti dil ego e dil mondo per l’aplasto dil ego asiejata dal prezenteso-absenteso dil mondo, anke esas l’efaco dil limiti di lo vera e lo falsa per la represado di irga experiencata vereso sub la *reala prezenteso* dil falseso qua certigas l’organizo dil aparato. Ta qua pasive subisas sua omnadia stranjera tranco tale pulsesas vers dementeso qua iluzionale reagis a ca tranco per rekursar a magiala tekniki. Le rikonoco e konsumo di komercaĵi esas centrala a ca pseudo-respondo a nerrespondiva komuniko. La bezono imitar dil konsumanto esas precize l’infantala bezono, kondicionita da omna parti di fundamentala dispozo. Segun la vorti quin Gabel aplikas a diferanta patologiala nivelo, “la nenormala bezono por reprezento hike kompensis tormentanta sento ke on esas ye la bordi di existo”.

220

Se la logiko di falsa koncio ne povas advere konocar su, la sercho por la kritikala vereso pri la spektaklo anke mustas esar vera kritiko. Necesitas praktikale luktar inter la nekonciliebla enemiki dil spektaklo, e konfesar esar absenta ube oli esas absenta. Olti esas la

legi di dominacanta pensado, l'exkluziva vidpunto dil *aktualeso*, quan l'abstrakta volo di lo nemediat efektigo rikonocas, sive olu lansas su vers la transakti di reformismo sive olu lansas su vers la pseudo-revolucionala komun agado. Konseque, deliro rikonstitucesas en la poziciono ipsa quan olu pretendas kombatar. Kontree, la kritiko qua superiras la spektaklo mustas *savar quale vartar*.

221

La su-liberigo di nia epoko konsistas ek liberigar ni ipsa del materiala bazi dil inversigita vereso. Ica "historiala misiono por establisar lo vera en la mondo", efektigesos nek dal izolat individuo nek dal atomigita e manipulita turbo, ma nur e sempre dal klaso kapabla dissolvar omna klasi per reduktar omna povo al des-alienanta formo di realigita demokratio: la Konsilantari en qua praktikala teorio direktas su e vidas sua ago. Lo nur kande individui esas "direte ligit al universala historio"; lo nur kande la dialogo armizas su por vinkar sua propra kondicioni.

